RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 86(XV) Dátum: 21.4.1972.

OBSAH

Jaroslav MEŠKO (Pravda)	Prehlbovanie disciplíny - požiadavka dňa	str. 2
J. GABRIŠKA (Pravda)	Aktivizovať jednotky pomocnej stráže VB	str. 3
Karol HEDERLING (Pravda)	Koho ešte dokituje pred súd?	str. 4
R. KUCHTA (Práca)	Amnestia pomohla	str. 5
Ján ŠULIČ (Pravda)	Slovo o skúmaní prejavov maloměštiactva	str. 6
Jaroslav MEŠKO (Pravda)	Byty, byty, byty!	str. 8
(ČSTK) (Pravda)	Jednota národov a národností	str. 10
Ján PODHRADSKÝ (Pravda)	Poučenie na všetky časy	str. 11
JUDr. Milan ŠTEFANOVIČ (Pravda)	Na prahu nového zákona	str. 13
red.čl. (Roľnícke noviny)	Úspešná spolupráca škachtiteľov	str. 14
Dr.Martin OSTROVSKÝ (Roľnícke noviny)	Cez premyslené tézy k dobrému zákonu	str. 15
Vl. (Večer)	Podnájomník	str. 16
Milan SCHMIDT (Smena)	Skvalitňovať a prehlbovať ideologickú prácu	str. 17
Elena DEMJÉNOVÁ Dušan KAČÁNI (Smena)	Quo vadis klubový život?	str. 18
Eva JANČEKOVÁ (Večerník)	Volali ju Mater Bratislava	str. 19

Další dynamický rozvoj našej spoločnosti, efektívnejšie uplatňovanie predností socializmu v celom našom alení si vo všetkých oblastiach vyžaduje aj upevňovanie a prehlbovanie uvedomelej socialistickej disciplíny. Dnes viac ako kedykoľvek v minulosti. Prečo? Aktuálnosť tejto požiadavky osobitne zdôrazňuje nedávne obdobie chaosu, anarchie a presadzovania netriednych prístupov, socializmu škodlivých tendencií najmä v hospodárstve, ale i v predstavách o funkcii a obsahu činnosti mocenských orgánov, ktorého nežiadúcim výsledkom bolo aj široké uplatňovanie rôznych osobných, čiastkových záujmov – na úkor celej spoločnosti. Obdobie, ktorého neblahé dedičstvo pociťujeme ešte i v súčasnosti v podobe mnoho ráz nie dosť zodpovedného prístupu k plneniu pracovných povinností, oslabeného vzťahu k socialistickému majetku, snáh zneužívať rôzne vymoženosti nášho zriadenia, pocitu nedostatočnej záväznosti pokynov a príkazov vyšších orgánov a pod.

Kapitalistický systém pozná ako jeden z najúčinnejších faktorov upevňovania disciplíny vo svojom záujme nezamestnanosť, teda „disciplínu hladu". S tou naše socialistické zriadenie ako so sociálnym javom jednoznačne zúčtovalo likvidáciou kapitalizmu. Hlavné faktory, ktoré pôsobia v socializme na upevnenie pracovnej disciplíny a zodpovedného prístupu ku konaniu jednotlivcov i kolektívov sú systém hmotnej zainteresovanosti pracovníkov na výsledkoch – množstve a kvalite vykonanej práce, morálne a politické pôsobenie pracovného kolektívu i spoločenských organizácií na podporu celospoločenských záujmov a napokon systém sankcií, ktorý má odradiť od protispoločenského konania. Obsah socialistickej disciplíny dal by sa charakterizovať ako u v e d o m e l é ú s i l i e o č o n a j k v a l i t n e j š i u p r á c u, čo najvyššiu produktivitu, o súlad medzi záujmami jednotlivca a potrebami celku.

Prehlbovanie disciplíny – požiadavka dňa

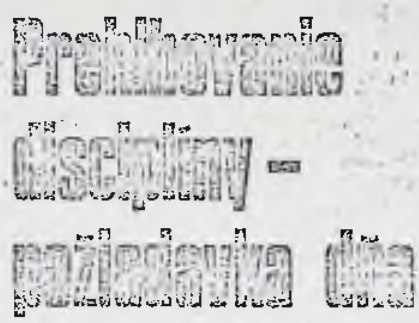

JAROSLAV MEŠKO

Boj o takúto disciplínu je sústavný proces k o m p l e x n é h o výchovného pôsobenia stranických, odborových a zväzáckych organizácií na pracoviskách v širokej škále foriem od súťaženia a jeho najprogresívnejšej podoby – brigád socialistickej práce cez hodnotenie kolektívov i jednotlivcov, vyzdvihovanie pozitívnych príkladov, až po dôrazné zúčtovanie so všetkým čo socialistickú disciplínu narúša. Úspešné je len komplexné pôsobenie všetkých týchto faktorov. Jednotlivo uplatňované totiž nemusia byť účinné.

Možno to dokumentovať napríklad na faktore hmotnej zainteresovanosti a neodôvodnenej absencie. Absentujúci pracovník má síce na vlastnom pracovisku nižší príjem, no ak je taký nesvedomitý, že v čase absencie robí „fušky", nakoniec fuškársky doplnok hmotnej zainteresovanosti môže podporovať neodôvodnenú absenciu.

Základným predpokladom úsilia o prehlbenie pracovnej disciplíny, a tým aj efektívnosti práce je nezhovievavé registrovanie všetkých negatívnych javov, od čakania pri „cvikacích" hodinách na vrátniciach pracovisk už v „civile" aj pol hodiny pred koncom pracovnej smeny cez prípúšťanie praxe najmä v úradoch a inštitúciách, že pracovníci, prichádzajúci do zamestnania o ôsmej či o pol deviatej, si spokojne zapisujú ako nástupnú siedmu hodinu. Do oblasti porušovania pracovnej disciplíny patria aj rozsiahle diskusie na pracoviskách o vyhliadkach domácich futbalistov v nedeľnom stretnutí, vyrábanie nepodarkov a výrobkov zníženej kvality, vykazovanie aj nevykonaných prác, lajdácke, nedochvíľne plnenie príkazov nadriadených, ale aj bagatelizovanie stránkových dní, povrchné vybavovanie stránok, chodenie do práce v podnapitom stave atď. Kaviarne, reštaurácie a výčapy sú u nás plné ľudí, ktorí čas v nich presedený vykazujú ako „odpracovaný" v závodoch, podnikoch, službách. Nechýbajú svojím vedúcim?

Od zaregistrovania takýchto javov treba potom – prirodzene – prejsť k pôsobeniu na ich konkrétnych nositeľov. Neraz ide naozaj o zahryznutie do kyslého jablka, ale ako ináč sa porátať s týmito nežiadúcimi javmi? Predovšetkým má nastúpiť politicko-výchovné pôsobenie, ktoré je neodmysliteľnou zložkou pri vytváraní postoja človeka k práci: prerokovanie pokleskov proti pracovnej disciplíne s ich nositeľmi za strany majstrov, vedúcich, ak ide o člena strany – na pôde stranickej skupiny či výboru stranickej organizácie, u ostatných v rámci masových organizácií. Výchova a presvedčovanie však nevyhnutne v sebe zahrňujú na určitom stupni za určitých okolností aj donucovanie, použitie sankcií, pravda, v širokej škále ich citlivo uplatňovaných foriem.

Zákonník práce vo svojich ustanoveniach vlastne formuluje obsah dodržiavania socialistickej disciplíny, keď medzi základnými povinnosťami uvádza pracovať svedomito a riadne – podľa svojich síl, znalostí a schopností, plniť pokyny nadriadených, plne využívať pracovný čas a výrobné prostriedky, dodržiavať bezpečnostné predpisy, riadne hospodáriť a chrániť majetok v socialistickom vlastníctve. Pri závažnom alebo opakovanom porušení pracovnej disciplíny umožňuje ako výchovný prostriedok uložiť pracovníkovi niektorú z týchto disciplinárnych opatrení: napomenutie, verejné napomenutie, zníženie, prípadne odňatie prémií, odmien alebo iných zložiek mzdy, vyjadrujúcich osobné ohodnotenie – na čas až troch mesiacov. Ďalej umožňuje preradiť pracovníka na menej platenú prácu na čas až troch mesiacov, prípadne zníženie základného alebo funkčného platu až o desatinu takisto na čas až troch mesiacov.

3(86)XV

Treba povedať, že tieto opatrenia sa v pomere k šírke výskytu porušovania pracovnej disciplíny uplatňujú až príliš zriedkavo. Spravidla sa disciplinárne opatrenie používa až vtedy, keď sa už chce podnik „zbaviť" pracovníka, aby mal pri jeho ďalšom poklesku dôvod na výpoveď. To nie je správne. Účinný nástroj upevňovania pracovnej disciplíny, ktorý disciplinárne opatrenia predstavujú, zostáva takto nevyužitý.

Otázkam upevňovania socialistickej disciplíny ako dôležitému predpokladu zvyšovania efektívnosti, lepšieho plnenia daných úloh treba venovať rozhodne viac pozornosti. Treba sa opätovne zdôrazniť potrebu k o m p l e x n é h o p ô s o b e n i a, predovšetkým formami politicko-výchovnej práce – k pocitu zodpovednej spoločenskej spolupatričnosti a z nej vyplývajúceho prirodzeného uznania práva spoločnosti, kolektívu požadovať určitý spôsob a intenzitu konania tam, kde sa správanie jednotlivca dotýka kolektívnych záujmov; v tejto súvislosti – ak treba – neváhať uplatniť aj vhodne volené disciplinárne opatrenia.

PRAVDA, 11. apríla 1972, str. 1.

PRAVDA, 11. apríla 1972, str. 2.

AKTIVIZOVAŤ JEDNOTKY POMOCNEJ STRÁŽE VB

Pred dvadsiatimi rokmi sa začali utvárať jednotky Pomocnej stráže Verejnej bezpečnosti v obciach, v jednotných roľníckych družstvách a na štátnych majetkoch. Neskoršie sa organizovali aj v mestách, závodoch, v cestnej a železničnej doprave a na ochranu štátnych hraníc. Ich úlohou bolo pomáhať pri zabezpečovaní verejného poriadku, dopravy, ochrany majetku v socialistickom vlastníctve, družstevného majetku pred rozkrádaním a poškodzovaním. Významnú pomoc projavila Pomocná stráž VB pri socializácii dediny a cenné služby vykonávajú jej členovia aj v cestnej premávke a pri ochrane družstevného majetku.

Obdobie krízových rokov neobišlo bez negatívneho vplyvu ani tieto jednotky. Rozličné útoky a urážky na adresu pracovníkov VB oslabovali aj ich činnosť. Viacerí členovia z nich vystúpili, niektorí zostali kolísaví, politicky nevyhranení. Aj čas pracoval, mnohí členovia zostarli, mnohí odišli do dôchodku. Pred jednotkami PS VB sa vynorili problém ich obrodenia, politického upevnenia, doplnenia mladou krvou, ako súčasť celkovej konsolidácie nášho života v rokoch 1970 a 1971.

Na počesť 50. výročia vzniku KSČ a konania jej XIV. zjazdu prijali členovia Pomocnej stráže VB množstvo záväzkov. Ich splnenie významne prispelo k aktivizácii týchto jednotiek. Konsolidovali sa najmä ich kádrové stavy. Pri významných udalostiach i v čase konania volieb do zastupiteľských orgánov odslúžili členovia PS VB tisícky hodín pri zabezpečovaní verejného poriadku, najmä v noci a v dňoch pracovného pokoja. V tomto roku zadržali 111 páchateľov trestných činov, 114 páchateľov prečinov, 123 hľadaných osôb, ktoré sa skrývali pred zodpovednosťou za porušenie zákona a 35 narušiteľov štátnych hraníc. Okrem toho zistili 7000 priestupkov pri porušení verejného poriadku a takmer 15 000 priestupkov v cestnej premávke.

V tomto období sa konajú okresné konferencie PS VB. Ich úlohou je konkrétne a kriticky zhodnotiť doterajšiu činnosť, dosiahnuté výsledky v práci i doplnení stavov jednotiek PS VB mladými ľuďmi. Okresné konferencie, ktoré sa už uskutočnili, konali sa v znamení záverov XIV. zjazdu strany a okrem všeobecných a konkrétnych úloh na ďalšie obdobie vyhlásili mnohé jednotky konkrétne záväzky, smerujúce k ochrane majetku v socialistickom vlastníctve a podpore národných výborov. Po okresných konferenciách uskutočnia sa krajské a po nich celoštátna konferencia. Pre Pomocnú stráž na Slovensku bude iste veľkou cťou, že sa bude konať v októbri tohto roku v Bratislave.

J. GABRIŠKA

Namiesto motta:

Ústavou našej republiky majú všetci občania ČSSR zaručené právo na prácu. Normy tohto práva, pokiaľ ide o postavenie občanov v procese socialistickej deľby práce, stanovuje predovšetkým Zákonník práce. V súlade s naším pracovným právom dáva záruky práv pracujúcim a je aj aktívnym nástrojom rozvoja socialistických výrobných vzťahov. Zákonník však nezostáva iba pri právach. Vo svojich ustanoveniach zakotvuje aj povinnosti a zodpovednosť pracujúcich. Zodpovednosť za ďalší rozvoj našej spoločnosti a povinnosť túto socialistickú spoločnosť budovať. Pretože sa pri hodnotení práce každého jednotlivca uplatňujú socialistické zásady, preto sa zdôrazňuje triedny aspekt tohto hodnotenia. Preto je súčasťou kvalifikácie nielen odborné špecifikum jednotlivca, ale aj jeho politická, triedna vyspelosť. Preto sa vo všetkých stranických dokumentoch hovorí o p o l i t i c k o j a o d b o r n o j pripravenosti kádrov ako o h o m o g é n n o m c e l k u. Nie každý si chce tento fakt uvedomiť.

Autor

Koho ešte dočinie pred súd?

Keďže naozaj nejde o meno, požičal som si priezvisko zo súdneho spisu – Navrhovateľ. Tedy tento občan pracoval pred časom na ONV v Trnave. Tí, čo ho poznajú, hovoria, že dobre. Bol priebojný, cieľavedomý, úlohy si splnil presne, bol komárätsky... iba neskôr sa dostal – treba povedať, že ojedinele – do rozporu s pracovnou disciplínou.

Všeličo sa s človekom môže stať. Často ani sám nepochopí, prečo konal tak a nie inak. Alebo si zrazu zmyslí, že by mohol vyniknúť. Keď mu to doba dovolí, využije príležitosť. Aj pán Navrhovateľ chcel byť štátotvorný a rok 1968 mu to umožňoval. Najskôr žiadal odvolať členov výboru ZO KSS, potom i niektorých funkcionárov ONV a od nich prešiel k predstaviteľom najvyšších orgánov. S niektorými svojimi názormi sa dal nielen počuť na členských schôdzach, ale aj čítať najskôr na nástenkách na ONV, neskôr aj v ústrednej tlači.

Ako sa kráča vpred

Napokon, nebol jediný, čo sa opil „obsolútnou slobodou", rečičkami o „skutočnej demokracii" a o nejakých „nových formách" socializmu. V priebehu času sa však veľkej väčšine otvorili oči. No Navrhovateľovi nesvitlo ani po novembrovej rezolúcii, ba oni neskôr, a tak súdruhom pri jeho hodnotení vyšlo, že bol jedným z predstaviteľov a najaglilnejším členom skupiny, ktorá presadzovala pravicovooportunistickú politiku medzi členmi strany a spolupracovníkmi. Pravda, to až neskôr, keď sa prehodnocovala činnosť každého člena strany, teda aj Navrhovateľa. Vtedy však už nepracoval na ONV. V apríli roku 1969 odišiel pracovať na centrálny úrad do Bratislavy. Tu ho zastihli previerky a tu ho aj na základe predchádzajúcej oportunistickej činnosti vylúčili zo strany. Stranícky orgán jeho vylúčenie potvrdil.

Komisia pre pohovory s nestranikmi v zmysle uznesenia vlády SSR č. 278/70 neodporučila Navrhovateľa pre prácu v ústrednom úrade a ten s ním rozviazal trojmesačnou výpoveďou pracovný pomer. Odôvodniac vec tým, že svojou činnosťou v kritickom období narušil socialistický spoločenský poriadok a nemá preto dôveru, potrebnú na zastávanie funkcie na doterajšom pracovnom mieste.

Navrhovateľ síce odišiel pracovať do istého národného podniku v Bratislave, ale ten mu mal slúžiť ako odrazový mostík. Zakrátko si našiel miesto na Generálnom riaditeľstve Slovchémie, kde – citujem z rozsudku – „však jeho žiadosti o prijatie do zamestnania nebolo vyhovené s poukazom na to, že od bývalého zamestnávateľa, t. j. ONV v Trnave, dostal nevyhovujúci posudok. Po nahliadnutí do tohto posudku zistil, že ho podpísal..."

Odhliadnuc od toho, že príslušný informátor generálneho riaditeľstva používa trocha čudný spôsob „vybavovania" uchádzačov o zamestnanie, vec dostala rýchly spád.

...a teda žalujem...

Na základe tejto informácie podal Navrhovateľ žalobu na predsedu ZO KSS pri ONV v Trnave, že – citujem z obžaloby: „podal o mojej osobe nepravdivé písomné informácie podniku Generálne riaditeľstvo Slovchémia, Bratislava, kde som sa uchádzal o zamestnanie, na základe ktorých informácií bolo odmietnuté moje prijatie do zamestnania".

Hoci pracovné hodnotenie Navrhovateľa nepodávala ZO KSS, ale ONV ako zamestnávateľ, predsa bol predseda ZO KSS predvolaný na súd ako obžalovaný. Z tých istých dôvodov stál pred súdom ako obvinený vedúci plánovacieho odboru, vtedajší vedúci stranícej skupiny.

A súd túto žalobu – ako káže zákon – prijal. Stačilo sa však obrátiť o informáciu na ONV, kde sa dozvedel, že pracovnopolitickú charakteristiku Navrhovateľa schválila členská schôdza ešte vo februári 1970. Teda to, že ide o človeka, ktorý pre svoju činnosť do strany a ani do významnej funkcie nepatrí, odsúhlasil celý veľký kolektív a stotožnil sa s mienkou komisie o Navrhovateľovi. Ten však má zrejme v úmysle predvolať celú pohovorovú komisiu, aby jemu i súdu zložila účty zo svojej preverovacej činnosti. Lebo predsedu ONV v Trnave už Navrhovateľ navrhuje vypočuť. A nielen jeho. Aj iných funkcionárov, pravda, teraz už nie v Trnave. Tam trojčlenný senát Okresného súdu žalobu zamietol.

Navrhovateľa a jeho „pracovného problému" sa ujal Mestský súd v Bratislave. Dostali sa mi do rúk výpovede troch svedkov, ktorých súd na návrh Navrhovateľa vypočul. Ani jeden z nich nezdvihol hlas proti nemu. Skôr naopak. Jeden z nich popiera ešte aj to, čo je čierne na bielom: článok v novinách údajne Navrhovateľ, ale ktosi iný. On to len podpísal. Autor článku z republiky jednoducho ušiel.

Inak sa svedkovia svorne stavajú za Navrhovateľa a o jeho oportunistickej činnosti nevedia. Napokon – ani nemôžu. Všetci trajú sú rovnaká vylúčení zo strany, pre tú istú činnosť ako on.

Ale ich svedectvo by malo očistiť tohto občana – podľa jeho vlastnej mienky – z „krivého obvinenia".

Čo hovorí zákon?

Prečo však toľko vzruchu okolo tohto prípadu? Navrhovateľ má teda ešte jedno železko v ohni. Nieleže sa súdi s údajnými autormi jeho hodnotenia, vedie aj pracovný spor s už spomínaným centrálnym úradom. Ten sa ťahá už vyše roka. Štyrikrát už bolo „stánie" a štyrikrát sa k ničomu nedošlo. Iba čo súd i ľudia okolo prípadu Navrhovateľa strácajú čas.

Vo vyjadrení k návrhu na zrušenie výpovede, ktorý predložil Navrhovateľ, sa spomínaný úrad jednoznačne vyjadruje, prečo rozviazal pracovný pomer: preto, že v roku 1968 – 1969 vedome konal v rozpore so záujmami socialistickej spoločnosti, čím napomáhal snahy a ciele protisocialistických síl, a preto bude nevyhnutné dať mu výpoveď z pracovného pomeru podľa § 46 ods. 1 písm. a) Zákonníka práce č. 65/1965 Zb. v znení zákona č. 153/1969 Zb. s odôvodnením, že svojou činnosťou skutočne narušil socialistický spoločen-

ský poriadok. Potom jeho nesprávnu činnosť popisuje.

Komusi na súde však zrejme táto argumentácia nestačí...

Nuž, čo sa dá robiť.

Úprimne povedané, nikto nechce sekerícky riešiť takéto prípady. Avšak ten, kto medzi spolupracovníkmi stratil dôveru, nemôže čakať, že mu ju vrátia len na jeho silné slová. Musí ukázať prácu. Statočnú, dobrú. Dobré meno sa chytračením ani špekuláciou nedá získať. Navrhovateľ totiž mohol využiť práva člena, ktoré mu dávajú stanovy strany. Ak skutočne nič neurobil, mal sa odvolať proti vylúčeniu zo strany. Nejeden prípad straníckе orgány vyriešili v prospech člena. Namiesto toho sa však Navrhovateľ vyžíva v urážlivej korešpondencii. Tri listy poslal na ONV do Trnavy. Žiada v nich odpisy svojich kádrových posudkov. V prvom liste nenachádza pre národný výbor ani len oslovenie. V druhom, adresovanom predsedovi ONV, je už osočujúci a urážlivý. Navyše aj provokujúci. Všetci na ONV o ňom vedia, že považoval vstup vojsk za akt agresie, a preto možno jeho pozdrav v závere listu „Za mier, socializmus, slobodu a nezávislosť národov" považovať za provokujúci. Tretí list, z 24. marca t. r., už otvorene znevažuje funkciu predsedu ONV. Zaslúžilého funkcionára, starého člena strany, ktorého pozná zo spoločnej práce, označuje za pána s výkričníkom a pod jeho meno podpisuje „t. č. predseda ONV".

Nuž čo, ani v ideologickom boji sa zbrane nevyberajú. Tak si to asi myslí pán Navrhovateľ. A preto sa zlostí a pľuje.

Inak, ten predseda by ho tiež mohol žalovať. Na základe spomenutých listov.

Možno by aj túto žalobu súd prijal. A jej návrh by iste nezamietol.

KAROL HEDERLING

PRAVDA, 12. apríla 1972, str. 3.

PRÁCA, 13. apríla 1972, str. 2.

Amnestia pomohla

Čiernych poslucháčov ubudlo

Bratislava (Práca) — V posledných rokoch klesal na Slovensku počet rozhlasových koncesionárov aj keď sa v obchodoch pekne miešali nové rádioprijímače, tranzistory a autorádiá. Tento nezdravý vývoj naznačoval, že niektorí naši občania pozabudli prihlásiť svoje rádioprijímače na poštovom úrade a potom aj platiť mesačné poplatky. — Mohli by ste uviesť niekoľko konkrétnych údajov? — opýtali sme sa Jozefa Jergu z Čs. rozhlasu v Bratislave.

— V roku 1968 bolo na Slovensku zhruba 785 tisíc rozhlasových koncesionárov. K 31. 12. 1971 klesol ich počet o 39 654, aj keď sa za toto obdobie predalo v našich obchodoch skoro pol miliónu kusov nových rádioprijímačov.

● Ako sme našich čitateľov informovali, vyhlásili ste v januári tohto roku „amnestiu". Ti noví majitelia rádioprijímačov, ktorí do určeného termínu prihlásili svoj prijímač, poštové úrady nepokutovali a neskúmali ani, kedy ho nadobudli. Aký ohlas malo toto gesto?

— Ešte v januári 1972 vzrástol počet rozhlasových koncesionárov na Slovensku o 8 332 a vo februári o ďalších osem tisíc.

● Kde si vašu výzvu vzali najviac k srdcu?

— Chcel by som pochváliť okresy Trnava, Nitra, Prievidza, Topoľčany, Žilina a predovšetkým Bratislava-mesto a Košice-mesto. Ziar. v troch okresoch — vo Vranove, Bardejove a Humennom — aj v tomto čase počet legálnych poslucháčov rozhlasu poklesol.

● Ako vieme, išlo v našom prípade o akciu Rozhlasu na Slovensku.

— Áno, ale pozitívne výsledky, ktoré priniesla — bez zbytočného administrovania a šikanovania ľudí — podnietili k podobnému kroku i pracovníkov rozhlasu v českých krajinách. Údajne chystajú sa aj v oblasti televíznych poplatkov využiť naše dobré skúsenosti s apelom na uvedomelosť našich občanov.

R. KUCHTA

Spoločenská kríza v rokoch 1968—69 ukázala potrebu upriamiť pozornosť na prejavy maloměšťáctva a boj proti nim. Zároveň nastolila otázku, prečo efekt sústredeného boja proti maloměšťáckym názorom, manierom, návykom a pod. nebol úmerný úsiliu, ktoré sa za celú predchádzajúce obdobie výstavby socializmu vynaložilo.

Zatiaľ nemáme nijakú fundovanú štúdiu, ktorá by sa zaoberala analýzou našej spoločnosti tak, aby osvetlila historické a sociálne korene maloměšťáctva, jeho konkrétne prejavy a na základe takéhoto výskumu urobené konkrétne závery prekonávania maloměšťáctva aj vo formujúcich sa socialistických výrobných a spoločenských vzťahoch. Jednotlivé články v tlači síce ukazujú jednotlivé prejavy maloměšťáctva, ale ich celkový súhrn nedáva ucelený obraz, tým menej postihuje podstatu maloměšťáctva v československých podmienkach.

Ďalšou závažnou príčinou neúmernosti efektu vynakladaného úsilia bolo, že boj proti maloměšťáctvu a jeho prejavom sa nie vždy viedol z pozície utvárajúcich sa socialistických spoločenských vzťahov. Najmä v počiatočnom štádiu výstavby socializmu kritériom toho, čo je maloměšťáctivo a ako proti nemu bojovať, boli rôzne skreslené predstavy a názory, často motivované jednostrannými a individualistickými pohnútkami. Čo sa vymykalo týmto predstavám v spôsobe bývania, odievania a vôbec správania sa, bolo kritizované a odsudzované ako prejav maloměšťáctva. Prirodzene, boj proti maloměšťáctvu z pozície neproletárskych spoločenských vrstiev, názory a nálady, ktoré prenikajú aj do radov robotníckej triedy a vytvárajú neustály zdroj maloměšťáckeho kolísania, nemohol byť dosť účinný. Navyše takto zameraný boj bol často zdrojom konzervatívizmu, na ktorom parazitovala maloměšťácka výstrednosť ako protipól maloměšťáckeho konzervatívizmu.

V čom tkvie podstata maloměšťáctva?

Ak chceme osvetliť podstatu a prejavy maloměšťáctva, je potrebné nazrieť hlbšie do histórie. Buržoázia sa regrutovala z tretieho stavu. Postupne s rozvojom kapitalizmu získavala bohatstvo, potom sa usilovala uchopiť moc. Do buržoáznej revolúcie vstupovala s veľkými ideálmi. Keď už mala aj bohatstvo aj moc, ukázalo sa, že ešte nemá svoj vlastný životný štýl, svoju vlastnú kultúru. Vo vzťahu k šľachte si pripadala neokrôchaná, drsná. Usiluje sa preto napodobňovať šľachtu, kupuje si dokonca šľachtické tituly. Týmto snahám obetuje aj svoje pôvodné veľké revolučné ideály. Takéto procesy pokračujú, kým si buržoázia neutvorila svoj a svojský životný štýl, svoju kultúru, etiku a nevzdala sa hanbiť za svoju handliarsku povahu; všetko to povýšila na normu kapitalistickej spoločnosti.

Mnohým spomedzi drobných vlastníkov či úradníkov sa podarí zbohatnúť a preniknúť medzi spoločenskú smotánku. Títo novozbohatlíci vtláčajú znova a znova kapitalizmu svojský počať. Prevažná väčšina sa však nemôže vymaniť zo svojho biedneho postavenia. Stáva sa nespokojnou, jej nespokojnosť je často zdrojom maloměšťáckeho radikalizmu. Východisko vidí v radikálnych spoločenských zmenách. Preto sa primkýna k revolučnému hnutiu robotníckej triedy. V procese socialistickej revolúcie časť maloměšťáckych radikálov prijíma stanovisko robotníckej triedy, časť naďalej sleduje svoj cieľ: stať sa zámožnejším a získať spoločenské postavenie. Niektorým sa ich zámery skutočne darí. V prvej etape výstavby socializmu už v iných podmienkach, na prvý pohľad modifikované procesy charakteristické pre maloměšťáctvo pokračujú. Maloměšťácke elementy, ktoré sa svojím radikalizmom včlenili do revolučného hnutia robotníckej triedy, po uskutočnení revolúcie sú stálym zdrojom deformácií, úchyliek a kolísania.

Jednou z najzložitejších úloh výstavby socializmu je prevýchova širokých ľudových más v duchu marxizmu-leninizmu. Zložitosť tejto úlohy je aj v tom, že do samotnej prevýchovy sa často vkrádajú hľadiská, ktoré sú výsledkom maloměšťáckych vplyvov a maloměšťáckych deformácií. Napríklad zásada odmeňovania „každému podľa jeho schopností a vykonanej práce" v očiach maloměšťáckeho radikála sa javila nespravodlivá, dožadoval sa rovnostárskej zásady. V diferencovanom odmeňovaní videl maloměšťácky radikál práve zdroj i výraz maloměšťáctva.

Sociálna nerovnosť za socializmu sama osebe nie je výrazom maloměšťáctva. Nie je ním ani snaha o zvyšovanie svojej životnej úrovne, ak je to v dôsledku odmeny za statočne vykonanú prácu pre spoločnosť. Sociálna nerovnosť však môže plodiť závisť, a tým i snahu obohacovať sa všetkými, a teda i nečestnými prostriedkami ako úplatkárstvo, rodinkárstvo, ale aj krádež a pod. Práve takéto prejavy sme zvykli, a oprávnene, označovať za maloměšťáctvo a maloměšťáckú morálku. Treba podotknúť, že prejavy cudzie socialistickým zásadám a socialistickej morálke sa vyskytujú v prechodnom období výstavby socializmu vo všetkých vrstvách spoločnosti.

Maloměšťáctvo v spoločenských vzťahoch

Naša pozornosť sa doteraz sústredovala predovšetkým na maloměšťáctvo v sociálnej rovine a na jeho sociálne korene. Pritom nám zo zreteľa unikali také jeho prejavy, ako úsilie o spoločenský prestíž, vyplývajúcu zo spoločenského postavenia. Za so-

Marxisticko-leninské učenie ukazuje cestu k riešeniu otázky, ako sa účinne brániť buržoáznej ideológii a maloměšťáctvu

cializmu nie je spoločenské, prípadne funkčné postavenie určovné nejakým majetkovým cenzom, ale predovšetkým oddanosťou robotníckej triede, morálnymi vlastnosťami, vzdelanosťou a kvalifikačnou úrovňou. Kariéristické snahy, ktoré sledujú čisto sebecké, prestížne ciele a slúžia aj ako zdroj nezaslúžených materiálnych príjmov, sú obzvlášť opovrhnutiahodné a nanajvýš nebezpečné. Prejavy maloměšťáctva v rovine spoločenskej prestíže sú zdrojom byrokratických deformácií v politickej oblasti.

Naša strana mala vždy prísne kritériá na funkcionárske kádre. Mimoriadne veľký dôraz kládla na sociálny pôvod. Ukázalo sa však, že aj v období výstavby socializmu sa maloměšťáctvo môže reprodukovať a jeho návyky, morálka, názory a predstavy môžu ešte v značnej miere ovplyvňovať aj politickú oblasť a najmä oblasť ideológie, môžu strhávať zatiaľ nepevných, neustálených ľudí aj z radov robotníckej triedy a jej organizácií do protimarxistických postojov a protisocialistického konania.

Možnosť reprodukcie prejavov maloměšťáctva a jeho maniere nemôžeme redukovať len na prenášanie prežitkov maloměšťáctva zo staršieho na mladšie pokolenia, vyrastajúce už v podmienkach socializmu. Možnosti jeho oživovania sú predovšetkým v nezavŕšených procesoch formovania socialistických výrobných a spoločenských vzťahov. Pokiaľ ide o výrobné vzťahy, máme na zreteli neprekonaný zamestnanecký vzťah k práci vo všetkých vrstvách spoločnosti. Samo zospoločenštenie výrobných prostriedkov ešte neznamená utvorenie hotových socialistických výrobných vzťahov. Ani vedomie, že pracujúci v zospoločenštených výrobných prostriedkoch pracujú pre spoločnosť, ktorej sú členmi, a teda aj pre seba, nevzniká automaticky. Pre dotvorenie socialistických výrobných vzťahov a vytvorenie socialistického vzťahu k práci je potrebný celý komplex takých sociálnych, ekonomických i pracovných opatrení, aby sa každý pracujúci skutočne cítil hospodárom na svojom pracovisku. Rozvíjanie socialistických výrobných vzťahov a prekonávanie zamestnaneckého vzťahu k práci je jeden z najúčinnejších prostriedkov boja proti maloměšťáckym reciditívam v socialistickej spoločnosti, nie však jediným.

A čo medziľudské vzťahy?

Zložitejšie je prekonávanie maloměšťáckych manierov, postojov a praktík v oblasti medziľudských vzťahov. Ide nám o reálne politické vzťahy, vyjadrené socialistickým politickým systémom. Socialistický politický systém začleňuje človeka do reálnych medziľudských vzťahov, ktoré sa stávajú normou konania. Každé protispoločenské, protisocialistické konanie, vymykajúce sa z týchto noriem, je posudzované a odsudzované na základe objektívnych kritérií daných práve socialistickými spoločenskými vzťahmi, je to aj kritérium posudzovania maloměšťáckych prejavov ako vymykajúcich sa z noriem socialistického spolunažívania ľudí.

Základným predpokladom fungovania socialistického politického systému a utvárania socialistických medziľudských vzťahov je uplatňovanie vedúcej úlohy strany v spoločnosti. Uplatňovanie vedúcej úlohy strany spočíva v jej programotvornej činnosti, v získavaní más pre svoj program, utváraní organizovanej a riadiacej činnosti pre uskutočňovanie programu strany, ktorý si masy osvojujú ako svoj vlastný.

Stranícky organizmus je obzvlášť citlivý na maloměšťácke prejavy. Aj najmenšie prejavy maloměšťáckych manierov v stranickom organizme by sa nevyhnutne prejavili v celom politickom systéme. Ústupčivosť maloměšťáckym náladám, predstavám a pod. vedie k politickým deformáciám. Ideovo-politická čistota strany a uplatňovanie jej vedúcej úlohy v spoločnosti je najzákladnejším a rozhodujúcim predpokladom účinnosti boja proti maloměšťáckym prejavom a ich deformujúcim účinkom v politickom systéme socialistickej spoločnosti.

Náš politický a riadiaci systém je socialistický a určuje aj socialistické medziľudské vzťahy. Avšak riadiaci systém musí mať svoje pomocné orgány, svoju administratívu. V tejto oblasti, kde občan sa dostáva do styku s úradom, sa najčastejšie vyskytujú maloměšťácke, vrchnostenské, byrokratické maniere. Dnes socialistický štátny aparát nevystupuje voči občanom ako jeho vrchnosť, je budovaný tak, aby slúžil ľudu. Preto sú odsudzované aj tie najmenšie prípady nesprávneho prístupu úradníka k občanovi, ktorý nezriedka podľa toho posudzuje celý politický systém.

Strana vždy a dôsledne kritizovala aj tie najmenšie prejavy byrokratizmu, vrchnostenských postojov, typických pre maloměšťáckú mentalitu. Menej sme si všímali vzťah maloměšťáka k socialistickej organizácii spoločnosti, jej inštitúciám a socialistickému riadiacemu systému.

V riadiacom systéme je obzvlášť ťažko prekonať a vykoreniť subordinačné vzťahy nadriadených a podriadených. Tu, v týchto vzťahoch, sa maloměšťácka mentalita najzreteľnejšie prejavuje servilnosťou, poklonkovaním smerom nahor a vrchnostenským vzťahom smerom dolu, k svojim podriadeným. Utvárajúce sa socialistické vzťahy medzi ľuďmi, a teda i v riadiacom systéme, už presvedčivo dokázali, že možno prekonať aj tieto palčivé problémy. Celkom vykoreniť ich možno len vtedy, ak socialistické inštitúcie nebudú budované ako úrady v pôvodnom slova zmysle, ale ako moderné riadiace centrá so všetkými tomu zodpovedajúcimi atribútmi.

Ak sme poukázali na potrebu skúmania maloměšťáctva v rámci objektívnych spoločenských vzťahov na jednotlivých stupňoch spoločenského vývoja a zdôrazňujeme potrebu prekonávania maloměšťáckych prejavov aj vo formujúcich sa socialistických výrobných a spoločenských vzťahoch, robíme tak preto, aby sme zdôraznili ideovo-výchovnú činnosť strany a štátu. Svetonázorová výchova v duchu marxizmu-leninizmu znamená prípravu postupne všetkých občanov na ich občianske poslanie a vybavuje ich zaplostami potrebnými pre aktívnu účasť v politickom živote, hrá na sa usiluje o to, aby sa postupne všetci občania socialistickej spoločnosti mohli zúčastňovať na správe štátu a riadení národného hospodárstva. To predpokladá všestranný rozvoj osobnosti, rast kultúrnosti, vzdelanosti a kvalifikácie všetkého obyvateľstva. Výsledkom všetkého toho bude nový, komunistický životný štýl. Mnoho sa v tomto smere už vykonalo, ale ešte viac bude potrebné v budúcnosti vykonať. Povzniesť celú spoločnosť, každého jej občana k uvedomelému socialistickému životu vyžaduje celú jednu epochu.

Pri stanovovaní úloh komunistickej výchovy všetkého obyvateľstva sú taktiež potrebné objektívne kritériá. Poslaním komunistickej výchovy je poznať predovšetkým samých seba, vychovať samých seba, pretvárať súčasný život spoločnosti a tým bude najhodnotnejšie dedičstvo pre budúce generácie. Reálne dotvorené socialistické spoločenské vzťahy našou generáciou, do ktorých bude vstupovať nasledujúce pokolenie, je garanciou, že vývoj sa bude uberať smerom ku komunizmu.

JÁN ŠOLIČ

PRAVDA, 13. apríla 1972, str. 5.

Je stránka predvolebných pripomienok ...

Byt, byty, bývať

Jedna z najväčších starostí mnohých zakladajúcich sa i rozširujúcich rodín, ale i jednotlivcov je získať primeraný, pokiaľ možno dobre vybavený byt. Snaha, ktorú máže zriadenie všetkými svojimi možnosťami podporuje. Svedčí o tom napríklad zistenie zo sčítania ľudu, domov a bytov z decembra 1970, že od uskutočnenia sa u nás postavilo plných 40 % existujúcich bytov, že okolo 500 000 sa ich celoštátne odovzdalo len v desaťročí 1960—1970. To všetko však nestačí. V súčasnosti evidujú národné výbory na Slovensku okolo 30 000 žiadostí o pridelenie štátneho bytu a počet bytmi ešte neuspokojených bytových družstevníkov sa pohybuje okolo čísla 70 000.

Pravda, značná časť z týchto ľudí sa usiluje nie o získanie vlastného bytu vôbec — ten majú — ale o zlepšenie bývania, rozšírenie svojho bytového priestoru, o lepšie vybavený byt. Isté mnohí z tej číslice 70 000 bytom zatiaľ neuspokojených družstevníkov figurujú na poradníkoch dvoch i viacerých bytových družstiev, skúšajú, kde by sa k bytu dostali skôr. Jednoliate však bytový problém nepredstavuje z hľadiska spokojnosti občana jeden z najväčších, ostro ohraničený okruh, kde sa celkom pochopiteľne reaguje na každé neodôvodnené uprednostňovanie, pripúšťanie chyrtáctiev a trpenie akýchkoľvek neporiadkov obzvlášť citlivo.

Občianske námety

Svedčia o tom aj početné pripomienky z predvolebných zhromaždení, vytýkajúce národným výborom najmä vo väčších mestách, že roky v podstate nehýbu s vysoko nadmernými bytmi, že údaje, na základe ktorých sa zostavujú poradníky pre prideľovanie bytov, nie sú vždy dostatočne preverené, že sa národné výbory málo energicky vyrovnávajú so svojvoľným obsadzovaním bytov, keď niekedy trvá aj rok, než sa podarí svojvoľníka vysťahovať. Pripomienky boli ďalej na prípustanie praxe, že niektorí nájomníci — spravidla väčších bytov — majú značné podžitnosti na nájomnom a na poplatkoch za nadmernú bytovú plochu, že sa špekulácie s bytmi podporujú aj možnosťou inzerovať text, ktorého realizácia znamená porušenie ustanovení bytového zákona, že na jednej strane sa početné rodiny tiesnia v preplnených bytoch, na druhej sa niektorým asanantom prideľujú byty nadmerné pod titulom, že národný výbor nemá iné k dispozícii, atď.

Všetci vieme, že podstatný krok dopredu v riešení bytovej tiesne možno očakávať len od rozsiahlejšej bytovej výstavby. Ak sa v rokoch piatej päťročnice počíta na Slovensku vo všetkých formách s vybudovaním okolo 170 000 bytov, isté to nie je málo. Ak rátame na byt priemerne troch ľudí, znamená to dobré ubytovanie pre vyše pol milióna občanov. Pravda, ani po roku 1975 nemožno počítať s odstránením bytovej tiesne.

Robiť bytovú politiku

Treba preto využívať všetky možnosti a rezervy, ktoré v tejto oblasti máme. Trochu zjednodušene povedané, treba od národných výborov žiadať, aby svoje povinnosti prestali vidieť zúženo, aby nielen vypisovali výmery, vladli administratívu, ale aby **robili bytovú politiku.** Aby sa všade prekonala akási pasívna psychóza, uspokojenie s takými dôsledkami, že v mene toho, že je bytov málo, nerobí sa pre zlepšenie bytovej situácie ani to, čo by sa robiť mohlo a malo. Z tohto hľadiska, žiaľ, možno upletať reálne výčitky aj voči nejednému volebnému programu, najmä v mestách. Programy zakotvujú údaje o rozsahu bytovej výstavby v jej jednotlivých formách, uvádzajú smerné čísla občianskej a technickej vybavenosti, hovoria o konkrétnych formách podpory individuálnej bytovej výstavby, o rozširovaní výroby stavebného materiálu v miestnych prevádzkarňach, ale spravidla len vo všeobecnosti, bez bližšej konkretizácie vyslovujú zásadu, že prideľovacej bytovej politike bude národný výbor venovať zvýšenú pozornosť. A to je chyba, lebo mnohé, čo sa v hospodárení s bytmi u nás deje, nie je celkom v poriadku.

Konkrétne?

Piešťanský MsNV napríklad už dlhé mesiace, ba pomaly roky, nevie uviesť na pravú mieru niekoľko bytových prípadov, kde jeho nedostatočná činnosť nahráva tým, čo porušili bytový zákon a ďalej majú z toho osoh. V Košiciach v súčasnosti riešia dôsledky neodôvodneného uprednostňovania pri prideľovaní bytov. MsNV vo Fiľakove vo viacerých prípadoch pridelil byt aj takým uchádzačom, ktorí ani nemali podanú žiadosť o byt. Z MsNV v Komárne uchádzačom o byt síce písomne odpovedali, že sa ich žiadosť vedie v evidencii, ale bez udania čísla. Vážne námietky sú aj proti praxi bytových podnikov a domových správ. V Bošanoch napríklad pri kontrole na domovej správe chýbali desiatky radiátorov rôznych druhov. Vydaný materiál, určený do bytov spravovaných domovou správou sa dostal do novostavieb súkromníkov... V Bratislave sa ukázalo byť 70 % stiažností občanov na bytové podniky oprávnených. Občanov pochopiteľne rozčuľujú ironické poznámky niektorých pracovníkov bytových podnikov, keď sa neraz stalo, že po reklamácii zlej dodávky tepla o teplej vody jednoducho konštatovali: nemáme kuričov. Pôjdete hádam vy kúriť? Napriek upozorneniam — dokonca prostredníctvom tlače — že v určitých bytoch sa aj v dôsledku ilegálneho pobytu časti jeho užívateľov v zahraničí stav podstatne zmenil, že mnohé z nich sa stali výrazne nadmerné, no že ich súčasní užívatelia ani neplatia poplatky za nadmernú bytovú plochu ani si byt nemienia vymeniť, zostali bytové podniky a správy nezriedka nečinné ďalej.

Netreba nádam ďalej vymenúvať konkrétne zistenia na dôkaz nedostatočne robenej bytovej politiky. Keď hovoríte s pracovníkmi bytových odborov, väčšinou vám dajú za pravdu a povedia, že na mnohé jednoducho nestačia. A počul som aj takýto názor jedného z nich, keď sme hovorili o korupcii: „Viete — povedal — toto je také miesto, že či beriem, alebo neberiem, povedia, že beriem." — Naozaj práca na bytových odboroch či oddeleniach nie je ľahká. Napriek tomu sa však nemožno vzdať určitej náročnosti na ňu. Hovorili sme tu o potrebe robiť bytovú politiku. V čom by mala spočívať, z čoho predovšetkým vychádzať?

Predovšetkým: mať spoľahlivý prehľad

Národné výbory musia mať presný, skutočnosti zodpovedajúci prehľad o bytovej situácii žiadateľov bytov v obvode svojej pôsobnosti. Doteraz to tak v mnohých prípadoch nie je. Zaradenie do zoznamov uchádzačov o byty a potom aj do poradníka sa mnoho ráz robí na základe objektívneho overenia skutočnej bytovej situácie žiadateľa, ale na základe jeho údajov a rôznych potvrdení, ktoré však nie vždy zodpovedajú skutočnosti. Na takéto overenie skutočného stavu, najmä vo väčších mestách, pracovníci bytových odborov naozaj nestačia. Mali by a majú v tomto smere spolupracovať s občianskymi výbormi, ktoré sa práve v týchto týždňoch na nové funkčné obdobie volia. Pritom žiadosť uchádzača o byt sa nedá objektivizovať raz pre vždy. Ľudia sú u nás v pohybe, situácia v bytoch sa niekedy dosť rýchlo mení a tak prinajmenej pri každoročnom zostavovaní poradníkov by si jej vecnosť bolo treba overiť.

Nevyužitá rezerva na zmiernenie bytovej tiesne predstavujú nadmerné byty. Nie je ich ani tak málo. V Bratislave ich pred niekoľkými rokmi (no odvtedy sa dovedna nič nezmenilo) evidovali vyše 400, v Košiciach okolo sto, v Žiline, Kláre, Prešove, Trenčíne a Martine ďalšie desiatky. Ich počet sa odchodmi a ilegálnym pobytom niektorých ľudí v zahraničí ešte rozšíril... Podľa zákona, ak nadmernosť presahuje 30 % bytovej plochy prislúchajúcej užívateľom bytu podľa ich počtu, môže národný výbor zariadiť nútenú výmenu takéhoto bytu s cieľom dosiahnuť lepšie využitie bytovej plochy. Nerobí sa to napriek tomu, že stovky rodín — na druhej strane — bývajú v preplnených bytoch. Užívatelia nadmerných bytov s nimi neraz špekulujú, vysoko predražene prenajímajú izbu — dve. Trpieť takýto stav znamená nerobiť bytovú politiku. Vraj sa to nedá. Vraj je mnoho intervencií v prospech užívateľov nadmerných bytov. Ktoré konkrétne a v akých prípadoch? V Olomouci napríklad vedú evidenciu nadmerných bytov a národný výbor sprostredkúva ich výmeny. Vlani takto zabezpečili lepšie využitie bytovej plochy vo vyše sto prípadoch. V Olomouci sa to teda dá...

Dôrazne proti špekuláciám

Bytovú politiku treba robiť pred očami a za čo najširšej spolupráce občanov. Postupovať dôsledne podľa bytového zákona, neprípúšťať obchádzanie jeho ustanovení. Posudzovanie naliehavosti bytovej potreby musí vzísť z porovnania konkrétnych situácií žiadateľov a nebyť iba subjektívnym názorom vedúceho bytového odboru. Bez občianskeho výboru treba získať občanov pre aktívnu spoluprácu pri odhaľovaní nedostatkov aj špekulácií. To na jednej strane. Na druhej od verejnosti treba žiadať, aby jej poukazy na korupciu v súvislosti s praxou bytovej politiky neboli všeobecné, ale občiansky zodpovedné, viažuce sa na konkrétnu osobu i formu korupcie. V opačnom prípade je takéto „odhaľovanie" korupcie len na úrovni klebiet, ktoré nič nevyrieši.

V praxi bytovej politiky sa neraz stáva, že svojvôľa sa porušovateľom „predpisov vypláca. Takmer v každom meste sú prípady protiprávnych obsadení bytov, ktoré sa riešia na dlhé lavice. Svojvoľník nasťahovaný v byte si dáva podmienky, za akých ho je ochotný uvoľniť, zamestnáva svojimi odvolaniami i protestmi všetky možné orgány. Národným výborom dosť často chýba energia urýchlene riešiť vec dokladovaním. Takýto zhovievavý postup skôr povzbudzuje, ako by odstrašoval ďalších možných svojvoľníkov. Energické, rýchle pôsobenie sa s takýmito porušovateľmi bytového zákona, ak treba aj za asistencie VB, je plne na mieste.

Viac práce si treba dať aj pri prideľovaní bytov osamelým. Stáva sa, že jednej — dnes osobám sa z titulu osamelosti ich predošlého bytu pridelí aj trojizbový byt, lebo vraj iný nie je. Národné výbory však majú žiadosti o pridelenie väčších bytov od rodín, bývajúcich na svoje početné domnosti v preplnených, ale inak dobre vybavených bytoch. Tu sa tiež naskytá možnosť viaceré prípady riešiť.

Náročnejšie voči bytovým podnikom

Obsah sťažností na bytové podniky a domové správy sme už spomínali. V mnohých sa pohodlne „úraduje" namiesto toho, aby sa veci operatívne vybavovali. Evidencie bytových podnikov o obsadení bytov sú veľmi nepresné, medzery v zabezpečovaní služieb zjavné. Pritom v nich nepracuje tak celkom málo ľudí a požiadavku efektívnosti práce i vyvodzovania dôsledkov z nečinnosti by bolo treba oveľa dôraznejšie uplatňovať i tu. Bolo by zaujímavé sa dozvedieť, či a ako sa ľetná nestarostlivosť o to, aby boli v poriadku zariadenia pre dodávku tepla a teplej vody a ich zimné následky na bratislavských sídliskách — Strkovci, ulici Februárového víťazstva a na Ostredkoch prejavili v odmeňovaní pracovníkov príslušných bytových podnikov.

Mnohé národné výbory už celé roky nevykonali komplexná previerku práce týchto svojich podnikov. Im i bytovej politike vôbec sa veľmi málo venovali aj komisie a teraz výbory ľudovej kontroly NV. je najvyšší čas túto medzeru zaplniť. Nie len tak — aby sa nepovedalo, ale naozaj dôkladnými previerkami a plnou súčinnou pozornosťou, ktorú budú rady národných výborov venovať praxi bytovej politiky, čo sa pod ich menom robí.

V tomto materiáli sme sa prevažne venovali problematike hospodárenia so štátnymi bytmi. Národné výbory majú však aj povinnosť dozerať, ako sa zásady štátnej bytovej politiky uplatňujú v prideľovaní podnikových a družstevných bytov. Dôraznejšie uplatňovanie tejto povinnosti, pre ktorú sú NV vybavené aj potrebnou právomocou, by isto zvýšilo spokojnosť občanov aj na týchto úsekoch.

Rezervy v „robení" bytovej politiky teda naozaj sú. Treba ich sústavne a dôsledne využívať. K tomu zaväzujú národné výbory ich volebné programy i plnenie požiadaviek občanov.

JAROSLAV MEŠKO

PRAVDA, 15. apríla 1972, str. 3.

PRAVDA, 17. apríla 1972, str. 1.

Celoštátne XI. valné zhromaždenie CSEMADOKU v Bratislave

Jednota národov a národností

Stranícka a vládna delegácia medzi 600 delegátmi Csemadoku ○ Prehlbovať internacionálne cítenie, socialistické vlastenectvo a československú štátnosť

Bratislava (ČSTK) — V znamení hesla Za socialistickú kultúru a jednotu národov bolo v sobotu a v nedeľu v Parku kultúry a oddychu v Bratislave dvojdňové celoštátne XI. valné zhromaždenie Kultúrneho zväzu maďarských pracujúcich v ČSSR — Csemadoku. Otvoril ho predseda ÚV Csemadoku, podpredseda SNR Štefan Fábry, ktorý v mene 600 delegátov a hostí privítal stranícku a vládnu delegáciu na čele s podpredsedom vlády SSR Ing. J. Hanusom, členov delegácie: člena ÚV KSČ a šéfredaktora Új Szó Júliusa Lörincza, vedúceho oddelenia kultúry a umenia ÚV KSS Michala Hruškovica, ministra práce a sociálnych vecí SSR Dezidera Krecsányha a námestníka ministra kultúry SSR doc. dr. Vasila Chomu.

Správu o činnosti zväzu predniesol vedúci tajomník ÚV Csemadoku Béla Varga. Podrobne hovoril o činnosti zväzu a osobitný dôraz kládol na krízové obdobie v našej spoločnosti v rokoch 1968—1969. V referáte upriamil B. Varga pozornosť na úlohy Csemadoku. Zdôraznil potrebu rozvíjať pokrokové tradície národnej kultúry našich maďarských spoluobčanov v kontexte s českou a slovenskou kultúrou a kultúrou ostatných národností ČSSR, prehlbovať ich internacionálne cítenie, socialistické vlastenectvo a československú štátnosť pri aplikácii záverov XIV. zjazdu KSČ. Tým sa — ako zdôraznil — Csemadok stane dôstojnou kultúrnou inštitúciou, ktorá sa pričiní o ďalšie prehlbovanie spolužitia národov a národností ČSSR.

Podpredseda vlády SSR Ing. J. Hanus vo svojom vystúpení ubezpečil Csemadok o všestrannej podpore našich straníckych a vládnych orgánov v záujme ďalšieho rozvoja národnostnej kultúry našich maďarských spoluobčanov. Kladne hodnotil obnovu a rozvoj kultúrno-osvetovej činnosti zväzu v súvislosti so začlenením Csemadoku do pôsobnosti a priameho riadenia Ministerstva kultúry SSR od januára 1971. Konštatoval, že zväz má v našej socialistickej spoločnosti optimálne podmienky pre svoju činnosť.

Súdruh Hanus vyzdvihol potrebu rozvíjať ideovopolitickú a kultúrnovýchovnú činnosť Csemadoku na zásadách proletárskeho internacionalizmu a bratskej jednoty národov a národností v ČSSR. Za jeho hlavnú úlohu označil potrebu všestrannými formami kultúrno-osvetovej práce pomáhať straníckym a štátnym orgánom popularizovať a podporovať politiku KSČ, jej ekonomické plány v duchu rokovaní ÚV KSČ a ÚV KSS. Vyzval delegátov, aby mobilizovali pracujúcich maďarskej národnosti do plnenia úloh rozvoja národného hospodárstva.

Po prejave podpredsedu vlády SSR Ing. Júliusa Hanusa sa rozvinula plodná diskusia, v ktorej delegáti okresných a miestnych organizácií hodnotili činnosť zväzu za posledné obdobie. Odznelo veľa podnetných návrhov na zlepšenie a aktivizáciu organizácie zväzu.

Potom delegáti zvolili ÚV Csemadoku. Má 80 členov, z ktorých je 45 nových. Za predsedu ÚV Csemadoku zvolili člena ÚV KSČ a šéfredaktora Új Szó Júliusa Lörincza, za vedúceho tajomníka opäť zvolili Bélu Vargu, do funkcie tajomníka Jána Vargu a Istvána Györgya.

Zväz uplatní všetky formy kultúrno-osvetovej práce pri výchove členstva k socialistickému národnému povedomiu na zásadách proletárskeho internacionalizmu, pričom bude dôsledne bojovať proti všetkým prejavom a snahám, ktoré narušajú jednotu a bratstvo národov ČSSR. Pozornosť budú venovať výchove členstva k láske ku KSČ a k utužovaniu priateľstva so socialistickými krajinami, predovšetkým so ZSSR.

Z valného zhromaždenia poslali pozdravné listy prezidentovi republiky armádnemu generálovi Ludvíkovi Svobodovi, Ústrednému výboru KSČ a ÚV KSS.

PRAVDA, 18. apríla 1972, str. 1.

POUČENIE na všetky časy

JÁN PODHRADSKÝ, predseda ZSN

Zaľadanie pravdy, odkrývanie pravdy, boj za pravdu robotníckej triedy a jej historickú misiu, to je i kus šťastného údelu a veľkého revolučného poslania socialistického novinára. Byť aktívnym účastníkom zápasu za materiálne a duchovné premeny života v našej socialistickej krajine na prospech pracujúceho človeka, to je poslanie, čo priamo vyviera z programu našej Komunistickej strany Československa, zo smerovania našej spoločnosti ku komunizmu. A to bude i hlavným obsahom rokovania zjazdu slovenských novinárov, ktorý sa začína v Bratislave práve d n e s. Zjazd zhodnotí vývoj v masovokomunikačných prostriedkoch na Slovensku od posledného riadneho zjazdu novinárov, ktorý sa konal v roku 1967, a načrtne ďalšie perspektívy novinárskej práce. Zväz slovenských novinárov ako celá naša spoločnosť prešiel od januára 1968 zložitým politickým vývojom. Dnes nám je však jasné, že už rok 1967 bol silne predznamenaný aktivitou revizionistických síl, že už vtedy dostávali v masových komunikačných prostriedkoch miesto rozličné falošné názory a antisocialistické tendencie. Novinári na Slovensku aj novinárska organizácia prijali výsledky zasadania ÚV KSČ v januári 1968 s plným súhlasom. Postupne však orgány KSČ prestávali fakticky riadiť stranu i masové komunikačné prostriedky a smer politického vývoja v krajine stále výraznejšie určovalo nie vedenie strany, ale pravica. Šlo u nás o triedny zápas, o útok na existenciu socializmu. Vládou nad rozhodujúcimi komunikačnými prostriedkami získala pravica fakticky možnosť monopolizovať výklad zmyslu a cieľov januárového pléna vo svojom duchu. Agresívne skupiny tzv. novinárskych progresivistov umlčovali a terorizovali i statočných redaktorov a publicistov, ktorí chceli pravdivo a objektívne hodnotiť situáciu v našej krajine.

„Každého, kto obhajoval principy marxizmu-leninizmu – hovorí sa v dokumente Poučenie z krizového vývoja v strane a v spoločnosti po XIII. zjazde KSČ – kto obhajoval principy proletárskeho internacionalizmu, spojenectvo so Sovietskym zväzom i našu príslušnosť k svetovému socialistickému spoločenstvu, každého, kto vyjadroval nesúhlas alebo sa postavil na odpor dvíhajúcej sa vlne antisocialistickej a protisovietskej hystérie, všemožne zastrašovali a dožadovali sa jeho vyradenia z národného spoločenstva."

Strana i československá žurnalistika vyvodili závery a poučenia z chýb a nedostatkov z tohto obdobia, poučenia na všetky časy. Vďaka novému vedeniu strany podarilo sa nám očistiť od pravicovooportunistických síl aj novinársku obec. Po trpkých skúsenostiach zdôrazňujeme dnes postulát, že niet žurnalistiky „vôbec", ale v dnešnom triedne rozdelenom svete je tu žurnalistika historicky konkrétna, teda socialistická žurnalistika a proti nej v ideologickom boji stojaca žurnalistika buržoázna.

Prichodí nám zdôrazniť, že v poaugustovom období 1968 – 1969 zohral závažnú úlohu v boji za našu socialistickú pravdu časopis Zprávy, ktorý bol nielen významným činiteľom ideologického pôsobenia, ale stal sa aj dôležitým prostriedkom organizačného zjednocovania všetkých zdravých sil. V období, keď naša oficiálna tlač neplnila svoje poslanie, časopis Zprávy dvíhal revolučné a triedne sebavedomie ozajstných komunistov a vlastencov. Za túto pomoc prichodí sa nám dnes úprimne poďakovať.

Triednosť, stranickosť a pravdivosť sa po krizových rokoch opäť stali základnými devízami našej žurnalistiky a bolo tak najmä v čase príprav na XIV. zjazd KSČ. Závery XIV. zjazdu KSČ sú dnes pre nás novinárov základnou smernicou pre ďalšiu prácu. Osobitne účinne pomohli naši novinári rozvinúť však už kampaň k osiovém 50. výročia KSČ, stého výročia V. I. Lenina a potom i k úspešným voľbám do zastupiteľských orgánov. Československá žurnalistika uplatnila tu nové metódy a formy práce, v značnej miere ovplyvnila verejnú mienku, formovala spoločenské vedomie, pričom to na rozdiel od niekdajších praktík pravičiarov dokázala statočnou a pravdivou prácou. V tomto období sa naše denníky, najmä stranícka tlač, ale i rozhlas, televízia opäť zaľudnili pracujúcimi – robotníkmi, družstevníkmi a technickou, vedeckou a umeleckou inteligenciou. V redakciách sa znova uplatňujú myšlienky Klementa Gottwalda, adresované prvému zjazdu česko

slovenských novinárov v októbri 1968: „Úlohou tlače je ľud informovať, organizovať, uvedomovať, vychovávať a viesť, učiť ľud a učiť sa od ľudu."

Práca novinára je verejná a nemôžeme si od nej odmyslieť vlastnosti dobrého, skúseného politického funkcionára, ako je charakternosť, kritickosť a sebakritickosť, schopnosť kontrolovať a konfrontovať svoju prácu s výsledkami vedy, najnovšími poznatkami, s praktickou skúsenosťou i so stanoviskami príslušných straníckych, štátnych a spoločenských orgánov. Vzťah novinára k svojmu povolaniu nie je v socialistickej spoločnosti iba formálne zamestnaneckým, ale je to vzťah človeka k práci, ktorou vykonáva významné verejné poslanie.

Socialistickému novinárovi prichodí teda vždy pohotovo, triedne stranícky reagovať na udalosti, nemôže sa nechať unášať rodičnými prúdmi. Vždy mu prichodí skúmať, o aký prúd ide, či je spoločnosti prospešný alebo škodlivý. Pokrokový novinár pomáha udržiavať a rozvíjať dobré medziľudské vzťahy, chrániť čistotu socialistickej myšlienky. Dosť často sa práca novinára i umelca prirovnávala k zrkadlu, ktorá nastavuje spoločnosti. Je to správne, ale iba potiaľ, kým nezabúdame, že i zrkadlo môže nepravdivo, deformovane odrážať skutočnosť, ak nie je dobre zabrúsené. Ziadne sa zdôrazniť, že zvoliť si povolanie socialistického novinára znamená vybrať si boj, stáť v prvej línii rozvoja spoločnosti. Svedomite plniť svoju úlohu znamená bojovať so všetkým spráchnivelým, zbitým, reakčným, so zaostalými názormi, často i sám so sebou a napriek tomu znova a znova sa angažovať za vznešené socialistické ideály. Nenechať bez povšimnutia ani jediný jav, ktorý prekáža pokroku či už vnútri štátu alebo v medzinárodných vzťahoch. A navyše, byť pozorným, ale skromným, necítiť sa od socialistickej spoločnosti „nezávislým", nad ňu povzneseným pozorovateľom a kritikom.

Keď hovoríme o potrebe zvyšovať našu profesionálnu zručnosť a v tomto rámci zlepšovať citlivý, diferencovaný prístup k čitateľom, posluchačom a divákom, prichodí nám robiť noviny stále viac spolu s čitateľom. Skúsenosti ukazujú, že treba doplňať redakcie súdruhmi aj z výroby, ľuďmi, ktorí poznajú z vlastnej práce život a majú s ním najužšie kontakty. Samozrejme, musia to byť politicky vyspelí, triedne uvedomelí ľudia, ktorí majú chuť stať sa dobrými redaktormi a novinársky sa ustavične zdokonaľovať. Dopisovateľské hnutie, ktoré je hlavným zdrojom takýchto ľudí, má v československej, najmä v komunistickej tlači, staré tradície. Už v roku 1925 súdruh Klement Gottwald v Pravde chudoby písal, že armádu robotníckych a roľníckych dopisovateľov „môže a musí zbližiť komunistická tlač s najširšími vrstvami ľudu". Uvedomujúc si túto potrebu, ktorú cítime naliehavo najmä dnes, redakcie novín, rozhlasu a televízie kladú stále väčší dôraz na masovopolitickú prácu, na rozširovanie a skvalitňovanie mimoredakčného aktívu, na ďalší kvalitatívny a kvantitatívny rozvoj dopisovateľského hnutia, ktoré tiež prešlo v dôsledku krízového vývoja rokov 1948 - 1989 hlbokými otrasmi. Dopisovateľské hnutia v redakciách sa fakticky takmer celkom rozpadlo. Dnes je opäť na vzostupe a pri každodennej starostlivosti strany, redakcií a Zväzu novinárov stane sa ešte účinnejším nástrojom pri plnení úloh a vznešených snáh nášho ľudu.

Možnosti masovokomunikačných prostriedkov sú dnes prakticky neobmedzené, a to si my novinári musíme uvedomiť ako veľkú zodpovednosť voči čitateľovi, poslucháčovi, divákovi. „Jednorazový náklad tlače - povedal na poslednom zjazde KSS prvý tajomník ÚV KSS s. Jozef Lenárt - presahuje dnes šesť miliónov výtlačkov, z toho je takmer milión výtlačkov denníkov. Rozhlasových koncesionárov je vyše 764 000, televíznych vyše 750 000. To ukazuje možnosť aktívne pôsobiť na formovanie politických názorov a postojov, socialistického vedomia a na utváranie socialistického životného štýlu našich občanov. Preto sa musia komunisti a všetci pracovníci v tejto oblasti usilovať, aby sústavne zvyšovali účinnosť masových komunikačných prostriedkov...

Novinár je dnes predovšetkým činiteľom politickým. Našou úlohou je teda ideovo, spoločensky, občiansky nielen dozrievať, ale nestrácať ani vnútornú mladosť, pretože len toto spojenie môže vytvoriť komunisticky pripraveného novinára, ktorého prototypom bol náš veľký politik, bojovník a publicista súdruh Klement Gottwald, spájajúci v sebe silu revolučných myšlienok a lásku k ľudu s hlbokou filozoficko-politickou analýzou svojej doby.

PRAVDA, 18. apríla 1972, str. 1.

PRAVDA, 18. apríla 1972, str. 5. 13(86)XV

Na práh nového zákona

V súčasnom období poľnohospodári sa starostlivo pripravujú na VIII. celoštátny zjazd jednotných roľníckych družstiev. Po výročných členských schôdzach sa skončili už aj okresné konferencie JRD. Prerokúvaním otázky, ako zabezpečiť plnenie uznesenia XIV. zjazdu KSČ, družstevníci dôkladne prerokovali aj návrh téz pre vypracovanie zákona o poľnohospodárskom družstevníctve za účelom právneho zakotvenia dosiahnutých spoločenských vzťahov a vytvorenia predpokladov pre ich ďalší rozvoj.

Pripravovaný zákon nahradí doterajší zákon z roku 1959, ktorý — aj keď viackrát doplňaný a meňený — prekonal prudký vývoj poľnohospodárskeho družstevníctva.

Od nového zákona sa očakáva, že utvorí v právnej oblasti optimálne podmienky pre ďalšie zbližovanie triedy družstevného roľníctva s robotníckou triedou, a to najmä pri zbližovaní charakteru práce s využívaním vplyvov vedeckotechnickej revolúcie. V novom zákone sa zohľadnia zvláštnosti poľnohospodárstva a zvláštnosti poľnohospodárskeho družstevníctva. Z týchto aspektov je dôležité, aby zákon vystihol charakter poľnohospodárskych družstevných organizácií v našom socialistickom zriadení a aby progresívne chápal postavenie družstevníkov, najmä v pracovných, majetkových, spoločensko-záujmových a samosprávnych vzťahoch.

Všeobecne sa prijíma ako samozrejmosť, že hlavnou úlohou JRD je rozvoj poľnohospodárskej výroby; v praxi — aj z hľadiska doterajšej právnej úpravy — vzniká množstvo problémov, ktoré by nový zákon mal riešiť. Môžeme však povedať, že mnohé otázky sa dajú riešiť lepšie alebo úplnejšie, než ako ich formuluje diskutovaný návrh téz. Ukazuje sa totiž, že už dnes možno aj v zákone určiť vlastné poslanie jednotných roľníckych družstiev najmä z hľadiska ich pôsobenia vo sfére spoločenskej činnosti, z hľadiska ich postavenia ako socialistických organizácií osobitného charakteru a podobne možno predísť neskoršiemu sporom v oblasti uplatnenia princípov socialistického družstevníctva v členských vzťahoch v JRD.

□ □

JRD je tradične družstevnou organizáciou — nadväzuje na krásne družstevné tradície, začínajúce vtelesnené Samuelom Jurkovičom v Sobotišti a na tradície pokrokového proletárskeho družstevníctva, ktoré si získalo úctu za podporu Slovenského národného povstania. Družstvo je však vždy nielen hospodárskou, ale súčasne spoločenskou organizáciou. Spoločensko-záujmová, teda najmä kultúrna, výchovná, riadiaca, vzdelávacia a politická práca v JRD nevyužíva ani dnes dané možnosti. Lenin vo svojich formuláciách charakteru socialistického družstevníctva zdôrazňoval práve túto stránku: hlavným účelom družstva je prevychovať, kultúrne povzniesť roľníka, družstvo je školou komunizmu pre roľníctvo. Bude preto samozrejmosťou, že v zákone už v uvedení definície (pojmu) družstva sa uvedie jednoznačne, že družstvo je spoločenskou organizáciou družstevných roľníkov. Môžeme odporučiť, aby v čísl. návrhu, kde sa hovorí o predmete činnosti JRD, sa nezostalo len pri hospodárskej činnosti, ale rozviedla sa aj sféra spoločensko-záujmovej aktivity. Nemusíme azda zdôrazňovať, čo všetko zaväzuje vtedy, ak ju má nielen schválenú, ale aj zapísanú v podnikovom registri. Niet dôvodu túto zásadu meniť, lebo je nástrojom proti špekulantom, proti zneužívateľom firmy družstva.

Vyžadovaný súhlas ONV na vykonávanie pridruženej výroby družstvom sa oprávnene zakotvuje aj v budúcom zákone, a to práve aj preto, že stále sú s tým problémy, ako o tom svedčia doterajšie diskusie aj na výročných členských schôdzach JRD.

□ □

Veľa sa očakáva od úpravy pracovných vzťahov v JRD. Všetky problémy sa ani teraz nebudú dať vyriešiť. Treba otvorene povedať, že mnohé otázky budeme môcť vyriešiť v záujme družstevníkov i celej spoločnosti až potom — keď na to budeme mať. Považuje sa za samozrejmé, že podľa dosiahnutých výsledkov sa postupne zavedie plná platená dovolenka, plné sociálne zabezpečenie družstevníkov atď.

Osobitnej pozornosti si zaslúžia navrhované úpravy vzniku a zániku členstva v JRD, aj keď v podstate sa vychádza z doterajších koncepcií.

Uvádza sa, že členom družstva môže byť aj občan, ktorý je v učebnom pomere alebo študuje. Treba dodať, že členom družstva môže byť aj ten, kto vykonáva základnú vojenskú službu alebo volenú verejnú funkciu. Nie je však správne, aby pri zlúčení alebo rozdelení družstva vzniklo nové členstvo tomu, kto už dlhé roky v družstve členstvo má. Na zlúčenie či rozdelenie nemôžeme viazať nijaké práva ani povinnosti — preto to netreba upraviť — samo členstvo sa nijako nemôže meniť, družstevník nemôže z titulu zlúčenia ukončiť členstvo.

Aj samo vylúčenie sa navrhuje riešiť inak ako doteraz, a to klauzulou v stati 23, že členská schôdza môže vylúčiť člena len vtedy, ak ho odsúdili na jeden rok nepodmienečne. Prečo také obmedzenie a zákaz vylúčenia toho, kto spáchal trestný čin? Sú rôzne trestné činy a aj podmienečný trest je trestom a uznaním viny.

□ □

Veľa sa hovorí aj o otázke pôdy. Navrhujú sa niektoré opatrenia v poskytovaní záhumienku, ktorý slúži ako doplnkový a aj dnes dôležitý dôchodok rodiny družstevníka, a preto to treba zaviesť spravodlivosť. Pripadzeno, prísnym treba dodržať základné pravidlá politiky socialistickej spoločnosti voči kúte v záujme sociálneho spravodlivého riešenia vecí.

Dôležité zmeny obsahuje návrh téz v oblasti družstevnej samosprávy. Nové ustanovenia sa usilujú reálne vyriešiť aplikáciu družstevnej demokracie vytváraním zborov zástupcov najmä preto, že vo veľkých JRD je obrovský kolektív mnohí operatívny, skôr reprezentačný. Preto zavedenie zboru zástupcov je aktuálne. Do zákona bude treba uviesť, že do zboru zástupcov môžu vysielať členov svojho družstva. Treba ale zmeniť navrhovaný kľúč na zastupovanie podľa zásady jeden delegát na 16—20 členov. Koľko členov bude mať potom zbor zástupcov? Družstevníci si podľa svojho družstva ľahko vypočítajú, že kľúč vystačí v rozsahu jeden delegát na 5—10 členov a voľby by sa mali uskutočniť podľa výrobných (organizačných útvarov) kvôli rovnomernejšiemu zastúpeniu pracovísk; aj účasť členov predstavenstva, revíznej komisie, prípadne ďalších funkcionárov by mala byť v zbore zástupcov automatická.

Takisto sa upravuje aj postavenie zväzov družstevných roľníkov. No po prijatí princípu spomenutý zákon celý rad ďalších významných zmien, najmä v oblasti integrácie a kooperácie, pevného stanovenia práv družstevníkov; avšak navrhuje sa naďalej používať systém tzv. odporúčajúcich noriem, ako sú vzorové stanovy JRD, lebo ide o zvýšenie iniciatívy družstevníkov na jednej strane a pevné zakotvenie práv a povinností na strane druhej. Dôležité budú ustanovenia o pozemkových vzťahoch, ktoré by sa mali práve tak vzťahovať aj na štátne socialistické poľnohospodárske organizácie. Napriek novému zákonu sa najviac pokrok v praxi dokážu jeho dôsledným dodržiavaním v záujme upevnenia socialistických vzťahov v jednotných roľníckych družstvách.

Doc. JUDr. MILAN ŠTEFANOVIČ CSc.

Rozsiahly program vedeckých pracovníkov z krajín RVHP

Úspešná spolupráca šľachtiteľov

Časopis Týždenník aktualít priniesol článok o Koordinačnom stredisku na rozpracovanie teoretických základov selekcie a semenárstva poľnohospodárskych kultúr členských krajín RVHP. Týmto strediskom sa stal Všezväzový šľachtiteľsko-genetický ústav v Odese. Bulharskí, maďarskí, poľskí, rumunskí, sovietski a vedci z ČSSR tu pracujú na rozsiahlom programe zavádzania najnovších metód, ktoré pomôžu vypestovať vysokovýkonné druhy a hybridy pšenice a iných kultúr.

O organizačnej štruktúre, základných funkciách tohto medzinárodného šľachtiteľského strediska, jeho smeroch, vedeckých výskumoch a ďalších otázkach informoval spravodajcu APN, vedúci koordinačného strediska Alexej Sozinov, doktor poľnohospodárskych vied. Okrem iného povedal:

„Koordinačné stredisko bude organizovať vzájomné konzultácie o vedeckých problémoch a výmenu základného selekčného materiálu, bude vydávať expresné informácie. Vo vedecko-výskumných ústavoch členských štátov sa vytvoria komplexné laboratóriá, pre jednotlivé problémy, v ktorých vedecký kolektív medzinárodného zloženia bude môcť riešiť spoločné úlohy.

Komplexný plán našej práce má dvanásť tém. Ide napríklad o rozpracovanie teoretických základov selekcie pšenice a jačmeňa s dôrazom na vysokú kvalitu zrna, vrátane otázok zlepšenia aminokyselinového zloženia bielkoviny. Ďalšou témou je výskum genetických a fyziologicko-biochemických základov imúnnosti a rozpracovanie všeobecnej teórie imúnnosti; genetický výskum rôznych nízkych a polonízkych druhov pšenice a nepoliehavých foriem jačmeňa, ako východiskového materiálu pre selekciu, výskum teoretických základov mutačnej selekcie pšenice a jačmeňa a vytvorenie východiskového materiálu pre selekciu cestou mutagenézy.

V našom ústave pracuje veľký vedecký kolektív — šesť doktorov — (dvaja z nich sú akademici a dvaja členovia korešpondenti a 49 kandidátov vied.. Menú Prokofija Gorkového, autorom viacerých druhov vysokovýnosnej pšenice a zimovzdorného jačmeňa, Donata Dolgušina a Fiodora Kirjuenku, ktorí úspešne pracujú na vyšľachtení nových druhov pšenice, poznajú aj v zahraničí. Teórica a prax u odolnosti poľnohospodárskych kultúr sa zaoberá jeden z našich najstarších vedcov Eduard Geisler.

Mnoho zaujímavého by sme našli u vedeckého dorastu. Napríklad oddelenie genetiky, ktoré vedie tridsaťročný kandidát biologických vied Adolf Stelmach, rozpracúva metódy prenosu jednotlivých chromozómov s cennými vlastnosťami na druhy, ktoré sa vypestúvajú. Po zvládnutí takej metodiky môže šľachtiteľ už konštruovať rastlinu, ktorá bude mať vlastnosti, aké potrebujeme.

Mladý vedec Viktor Burlov dosiahol cenné výsledky v oblasti šľachtenia slnečnice, ktorým možno získavať hybridné semená vo výrobných podmienkach v hociktorom hospodárstve. Je to potrebné z nasledovných dôvodov. Naše vlastné druhy slnečnice sa vyznačujú vysokým obsahom oleja, ale nie sme spokojní s ich výnosom. Zatiaľ hybrid z prvej generácie — napríklad náš druh a rumunský — dáva o 20—25 percent vyššiu úrodu.

Ústav má dvadsať laboratórií. Sú vybavené moderným zariadením a aparatúrou. Napríklad v laboratóriu molekulárnej biológie môžu naši vedci robiť výskumy na úrovni nukleinových kyselín.

Fytotrón, alebo stanica s umelým podnebím, ktorú budujeme, bude najväčšia na svete. Jej skleníky budú mať 1 800 m² a plocha klimatických komôr 450 m² s chladiacou kapacitou 2 000 000 kilokalórií za hodinu. Bude sa tu dať vytvoriť ľubovoľné podnebie, meniť teplota, vlhkosť, rýchlosť prúdenia vzduchu a iné parametre podľa želania bádateľa. Elektronická výpočtová technika zabezpečí spoľahlivú kontrolu procesov, ktoré budú prebiehať v komorách a skleníkoch, zhromaždenie a rýchle spracovanie informácií.

Skupina inžinierov spolu s biológmi z laboratória odolnosti rastlín pracuje v súčasnosti na veľkej výskumnej úlohe — pestovanie kultúr v podmienkach umelého podnebia. Zatiaľ v jednotlivých klimatických komorách, mikrofytotrónoch.

Výstavba fytotrónu je v plnom prúde, predpokladáme, že už tohto roku bude hotová prvá, laboratórna časť. Stanica s umelým podnebím nám umožní získavať dve, tri selekčné úrody ročne, čo znamená, že vedci budú môcť urýchliť teoretické výskumy a skrátiť lehoty vypestovania nových druhov. Fytotrón bude hlavnou základňou práce vedcov-šľachtiteľov krajín RVHP."

Cez premyslené tézy K DOBRÉMU ZÁKONU

PRESNE FORMULOVAŤ

V návrhu téz pre vypracovanie zákona o poľnohospodárskom družstevníctve sa na viacerých miestach hovorí, že spoločné poľnohospodárske podniky sú družstevné organizácie. Hoci nejde v našej normotvornej praxi o novum, treba sa nad touto myšlienkou zamyslieť. Pritom treba vychádzať najmä zo skutočnosti, že v spoločných výrobných podnikoch s celokresnou pôsobnosťou (výroba vajec, bravčového mäsa a pod.) a v tých, čo sú alebo budú zamerané na služby (AGC, mechanizačné, opravárenské a iné), sú a stále viacej budú členmi nielen JRD, ale aj ŠM a iné štátne organizácie (PNZ, STS, podniky chemického a potravinárskeho priemyslu, obchod ovocím a zeleninou, vinárske závody a iné). Máme teda do činenia s podnikmi z hľadiska vlastníctva zmiešanými — štátnymi a družstevnými — a preto podľa nášho názoru niet dôvodu im dávať charakter družstevnej organizácie, aj keď si zachovávajú formálne stránky tejto organizácie (predstavenstvo, revízna komisia, valné zhromaždenie a pod.).

Spoločné výrobné podniky

Na podporu tohto názoru možno uviesť aj skutočnosť, že pre hospodársku politiku nášho štátu nie je typické poňatie združovania ekonomických podmienok hospodárenia podľa vlastníckych skupín a že národohospodársky režim sa uplatňuje oveľa viacej podľa charakteru výroby a činnosti (napr. rozličné zdanenie výrobných služieb a priemyselnej činnosti, či tzv. pridružených činností v JRD, STS a spoločných podnikoch).

Zákon by mal brať tieto skutočnosti do úvahy. Aj keď je správne, aby sa dala možnosť vzniku spoločného poľnohospodárskeho podniku podľa tejto právnej normy, nemal by sa v nej stanoviť „družstevný" charakter tejto organizácie.

V sovietskom zákonodarstve a literatúre sa robí striktný rozdiel medzi medzikolchoznými organizáciami (podnikmi) a kolchozno-štátnymi podnikmi.

V tézach sa správne vymedzuje miesto záhonníka práce vo vzťahu k JRD. Presnú úpravu si žiada aj vzťah tohto právneho predpisu k ostatným družstevným organizáciám (najmä k spoločným družstevným podnikom), ako aj vzťah hospodárskeho zákonníka k družstevným organizáciám a spoločnému poľnohospodárskemu podniku.

Medzi základnými princípmi sa uvádzajú aj zásady, ktoré sa majú v poľnohospodárskych družstevných organizáciách uplatniť. V prípade, že sa táto téza prevezme do úvodných ustanovení zákona (nie je to potrebné, lebo jednotlivé zásady sa aplikujú v jednotlivých ustanoveniach), mali by sa tieto zásady doplniť zásadou kolektívneho riadenia, zásadou jediného vedúceho a zásadou osobnej zodpovednosti, ľeda zásadami z hľadiska riadenia v JRD veľmi významnými.

Podľa 11. bodu téz je v hlavnom predmete činnosti družstva zahrnuté aj oprávnenie upravovať a spracovávať spoje a aj inak získané poľnohospodárske výrobky, pokiaľ táto činnosť nie je právnymi predpismi vyhradená iným organizáciám. Ak by sa táto téza dostala do zákona, poskytovala by sa možnosť nejednotnej interpretácie konkrétneho ustanovenia a spôsobili by sa komplikácie v povoľovacej praxi. Téza predpokladá totiž existenciu právnych predpisov, vyhradzujúcich úpravu a spracovávanie poľnohospodárskych výrobkov iným organizáciám, ako sú JRD a — ako je známe — takéto podrobné predpisy nemáme.

Záhumienky a zárobky

Tézy umožňujú zväčšenie výmery záhumienku nad určenú normu pridelením pôdy do osobného užívania družstevníke. Nie je z nich jasný možný dôvod (právny titul) tohto zväčšenia a ani prideľujúci orgán.

Pre vážne psychické a politické dôvody nemalo by sa k normatívnemu zníženiu doterajšej výmery záhumienku prikročiť skôr, kým iná právna norma neupraví rozsah užívaného práva k pôde nepoľnohospodárskych kategórií obyvateľstva.

S ohľadom na to, že návrh zaraďuje medzi záležitosti „zmluvy o pracovných podmienkach" aj „spôsob a výšku odmeny" (písm. a) bod 53), mal by sa uviesť, či by medzi povinnosti družstva nemala byť v bode 52 zahrnutá i podniková garancia celospoločensky stanovenej minimálnej úrovne odmien za prácu družstevníkov. Takéto ustanovenie by len logicky nadväzovalo na skutočnosť, že socialistický štát svojou hospodárskou politikou fakticky dnes zabezpečuje všetkým normálne hospodáriacim družstvám (úhrnovými zdrojmi primeranú úroveň podnikových dôchodkov, ktoré sú zdrojom odmien.

Zakotvenie podnikovej garancie dolnej hranice úrovne odmien (napr. za časovú jednotku práce) by najvýznamnejšie prispelo k vyrovnaniu pracovných a sociálnych podmienok družstevníkov s ostatnými pracujúcimi.

Právo prijímať a vylučovať

členov a prerokovávať správy revíznej komisie (písm. g) a h) b. 70) nemala by členská schôdza delegovať predstavenstvu. Prijímanie členov stalo sa významným spoločenským aktom celodružstevnej schôdze a prerokovávanie správ revíznej komisie — ako najmocnejšieho orgánu členskej schôdze — malo by nedalej patriť do pôsobnosti členskej schôdze alebo zboru zástupcov. Prerokovávanie správy revíznej komisie o celoročnom hospodárení družstva malo by sa vyhradiť členskej schôdzi. Na druhej strane predstavenstvo by malo prijímať do pracovného pomeru a uvoľňovať z neho nečlenov družstva (bod 42).

Postavenie vedúcich

V budúcom zákone (pretože nemajú vyjsť vzorové stanovy a funkciou nižšej právnej nor-

my) by bolo potrebné v súlade s pravidlami riadenia fixovať.

— postavenie predstavenstva ako kolektívneho riadiaceho orgánu, ktorý ako výkonný orgán členskej schôdze kolektívne spravuje všetky záležitosti družstva a o nich kolektívne rozhoduje

— postavenie predsedu, ktorý ako jediný zodpovedný vedúci na najvyššom stupni riadenia v JRD je osobne zodpovedný členskej schôdzi a predstavenstvu, ako aj štátnym a zastupiteľským orgánom (okresnému článku riadenia, MNV a pod.)

— postavenie „odborných vedúcich" a vedúcich „organizačných jednotiek" na príslušných stupňoch riadiacej vertikály resp. v štábnych útvaroch a podriadenosť riadiacich pracovníkov na nižšom stupni iba jedinému zodpovednému bezprostredne nadriadenému pracovníkovi (orgánu).

V tejto súvislosti by bolo treba najmä:

- ujednotiť názvy vnútropodnikových útvarov (úsek, výrobná skupina, organizačná jednotka),
- nepodriaďovať vedúceho prevádzky predstavenstvu, ale podriadiť ho predsedovi,
- vedúcich základných výrobno-organizačných jednotiek podriadiť odborným pracovníkom na vyššom stupni riadenia (strednom),
- v záujme posilnenia autority vedúcich najnižších riadiacich stupňov a zásady jediného vedúceho nedávať právo zvolávať schôdze „organizačnej jednotky" predstavenstvu a viesť ju členom predstavenstva, ale uložiť túto povinnosť vedúcemu základnej výrobno-organizačnej jednotky.

Tézy, uvedené v bode 77, predpokladajú možnosť priznať komisiám samostatnú rozhodovaciu právomoc. Komisie nie sú líniovými orgánmi riadenia, majú funkciu štábnych útvarov a preto by im mala patriť poradenská funkcia (okrem revíznej komisie, ktorá má v štruktúre riadenia osobitné postavenie a mohla by aj rozhodovať).

Dr. Martin Ostrovský, CSc., VÚEPVž

ROĽNÍCKE NOVINY, 15. apríla 1972, str. 4.

VEČER, 14. apríla 1972, str. 3.

Podnájomník

Do úradu sme dostali novú pracovnú silu. Mladík z vidieka, ešte bez známosti, bez spoločnosti a hlavne — bez bytu. Museli sme mu nejako pomôcť a iného východiska nebolo, len tá jedna kancelária, v ktorej je — ktohovie, z akej príčiny — taký starší, rozheganý gauč. Nuž, sme mladíkovi poradili, aby dovtedy, kým si nájde nejaký kvartieľ, nocúval na tom rozhoganom gauči.

Mladík bol vďačný za výpomoc a dlhší čas nocúval na úradnom gauči a znášal všetky s tým súvisiace konzekvencie: večer hajde, skoro „domov", pokým nezavrú úrad a ráno, hajde, o viatej hore, keď začnú upratovačky harašiť s vedrami.

No, nijaké utrpenie nie je večné. Ani utrpenie toho nášho mladého kolegu nebolo večné: toť minule mi s radosťou zvestoval, že dostal slušný podnájom.

— Za koľko? — spýtal som sa ho.

— Za dvestopäťdesiat mesačne. A majiteľka bytu striktne vyhlásila podmienku: ženské tam vodiť nesmiem, lebo už aj letím. A ja som sa jej lakonicky spýtal, či sám môžem? Ale, viete, len tak, za žartu ma to napadlo.

— A čo ona na to?

— S najväčšou vážnosťou vyhlásila: príležitostnej — a náš mladík sa chutne zasmial. Nevravím, i mne bolo trochu smiešne: dvestopäťdesiat mesačne prísny askotizmus a aj to len — príležitostne... Vl.

Skvalitňovať a prehlbovať IDEOLOGICKÚ PRÁCU

MILAN SCHMIDT, tajomník SÚV SZM

Hlavným cieľom a zmyslom celej činnosti Socialistického zväzu mládeže je získať a pripraviť mládež pre aktívnu angažovanú účasť na rozvoji našej socialistickej spoločnosti. Byť aktívnym budovateľom socializmu znamená byť dobrým odborníkom vo svojej profesii, fyzicky zdatnými ľuďmi, ktorí sa usilujú všestranne rozvíjať svoj um, talent i vedomosti, cieľavedome ovládnuť bohatstvo vedy a kultúry, poznávať vedecký svetonázor robotníckej triedy, učiť sa socialisticky pracovať a žiť. Výchova mladých ľudí k aktívnej, angažovanej účasti na spoločnom diele, formovanie ich socialistického myslenia a uvedomenia, vytváranie pozitívnych postojov a vzťahov mládeže k socializmu — to všetko je obsahom i cieľom ideologickej práce nášho zväzu, ktorá má popri ďalších oblastiach činnosti -veľmi významné miesto v SZM.

Významu, ktorý sa prikladá ideologickej práci, nie je náhodný. zdôraznil ho i XIV. zjazd strany, ktorý vysoko vyzdvihol úlohu neustále skvalitňovať a prehlbovať ideologickú prácu a výrazne jednoznačne marxisticko-leninsky pôsobiť najmä na mladú generáciu. Jednou z hlavných foriem ideologickej práce v SZM je politické vzdelávanie. Základné zásady pre dlhodobý cieľavedomý a systematický rozvoj politického vzdelávania členov SZM schválilo V. plenárne zasadnutie ÚV SZM. Po I. zjazde SZM nastúpia po prvý raz všetky organizácie zväzu do nového cyklu politického vzdelávania podľa týchto zásad. Preto treba už teraz starostlivo a pozorne pristúpiť k prípravám politického vzdelávania na rok 1972/73. Najdôležitejšie bude dobre pripraviť čo najväčší počet fundovaných kvalifikovaných lektorov z radov mladých ľudí, ale i starších spolupracovníkov, ktorí majú dobrý vzťah k mládeži a vedia k nej pristupovať s taktom, úprimne a neformálne.

Dôsledným dodržiavaním zásad, ktoré schválil ÚV SZM, sa dosiahne postupnosť a cieľavedomosť v politickom vzdelávaní, systematický prístup a možnosť diferencovane voliť formy vzdelávania podľa špecifických podmienok základných organizácií i podľa politickej i odbornej vyspelosti členstva, umožnia odstrániť kampaňovitosť, náhodilosť, opakovania tém, a tým i formálnosť z ideovej výchovy v SZM, čo doteraz bolo nezriedkavým javom v mnohých základných organizáciách.

Obsah politického vzdelávania SZM je zameraný tak, aby rozširoval a dopĺňal školské vedomosti a aby na ne nadväzoval.

Aby sa dosiahla postupnosť, dlhodobý systém a diferencovaný prístup k členom SZM, bude politické vzdelávanie prebiehať v troch stupňoch. Základný stupeň je určený vekovo najmladšej kategórii členov, stredný stupeň absolvujú vyspelejší členovia SZM a vyšší stupeň, ktorý predstavujú večerné školy SZM, je určený na prípravu a výchovu funkcionárov SZM i propagandistov a lektorov z radov členov SZM. V najnižšom — základnom stupni majú členovia SZM ovládnuť základy politických vedomostí, na strednom stupni budú študovať predovšetkým aktuálne otázky výstavby socialistickej spoločnosti a vyšší stupeň bude mať na programe jednotlivé princípy výstavby a činnosti mládežníckej organizácie i základné otázky marxizmu-leninizmu.

Pravdaže, nemožno si myslieť, že krúžky či útvary politického vzdelávania sú jedinou formou našej ideovo-výchovnej práce. Vo všetkých našich základných organizáciách treba popri stálych útvaroch rozvíjať, využívať a uplatňovať ďalšie formy politickovýchovnej práce, ako sú besedy, prednášky, večery otázok a odpovedí, kvízy, súťaže a pod. Čím pestrejšia, nápaditejšia bude škála foriem našej činnosti v tejto oblasti, tým väčší účinok bude mať ideologická práca. Preto sa nemôžeme báť hľadať nové formy, netradičné metódy, ale nesmieme zabúdať využívať ani staršie, osvedčené, ktoré v praxi overili naši predchodcovia. Obsah, štruktúra a celý systém politického vzdelávania v SZM je náročný a bude si vyžadovať, aby mu orgány i funkcionári SZM venovali sústavnú pozornosť a starostlivosť. Vychádzame z toho, že formovanie socialistického myslenia je dlhodobý proces, že základné politické vedomosti, ktorá by mal poznať každý člen SZM, nemožno získať za rok. Po skúsenostiach z rokov nedávno minulých však nijako nemožno zľaviť z náročnosti, dôslednosť a cieľavedomosti práve v tejto oblasti.

Čoraz väčší význam v práci nášho zväzu nadobúda starostlivosť o aktívne využívanie voľného času. Nielen preto, že si uvedomujeme, ako to dokazujú sociologické výskumy, že nedostatočné naplnenie voľného času účelnými a príťažlivými podujatiami priamo súvisí s rastom protispoločenských javov u časti našej mládeže. Predovšetkým preto, že aktívne využívanie voľného času, uspokojovanie a rozvíjanie množstva kultúrnych, športových i ostatných záujmov chlapcov a dievčat je významným, nezanedbateľným a často dokonca nenahraditeľným prostriedkom výchovy mladého človeka, nástrojom nášho ideového vplyvu na mladých ľudí. Veď práve prostredníctvom záujmovej činnosti najskôr získame mladých ľudí, môžeme na nich vplývať a formovať ich nenásilnými, príťažlivými, informálnymi metódami; práve záujmová činnosť dáva najširší priestor na sebavýchovu mládeže. Preto účelnému využívaniu voľného času venujeme a budeme venovať v našej organizácii všestrannú pozornosť.

Usilujeme sa, aby sa členovia nášho zväzu aktívne zúčastňovali na kultúrnom živote, podporujeme recitačné, spevácke, tanečné, divadelné, výtvarné, hudobné, fotografické i iné záujmové krúžky, máme záujem na širokom rozvoji všetkých foriem umeleckej tvorivosti mládeže. Snažíme sa rozvíjať spoločenskú zábavu i kultúrno-spoločenské dianie, uplatňujeme osvedčené a hľadáme nové formy tejto práce. Pozornosť venujeme rozvoju klubovej činnosti, snažíme sa, aby už v tomto roku mala podstatná časť základných organizácií SZM svoj klub alebo klubovňu. Veľký význam prikladáme práci s mladou tvorivou inteligenciou. Podporujeme rozvoj mladých talentov a poskytujeme nemalý priestor na ich uplatnenie. To všetko — a ešte mnoho iného — pomáha vytvárať priestor na aktívne, účelné využívanie voľného času.

Pravdaže, nemôžeme zabudnúť na taký významnú oblasť záujmovej činnosti, ako je šport, turistika a branné podujatia. V tejto sfére sa usilujeme najmä prispieť k masovému rozvoju turistiky a pobytu mládeže v prírode, organizovať športové hry mládeže, budovať základne a letné tábory pionierov a mládeže atď.

Nie sme však ešte spokojní a nemôžeme zostať na mieste ani v tejto oblasti. Preto chceme do I. zjazdu SZM pripraviť novú koncepciu kultúrnovýchovnej práce i koncepciu telovýchovne-brannej činnosti v SZM. Obe koncepcie sa pokúsia dať do súladu kádrové i materiálne možnosti, ktoré v SZM máme, so záujmami a potrebami členstva. Chceme tiež zaviesť počiatok do najrôznejších súťaží, kultúrnych i športových, vytvoriť ucelený systém rozvíjania záujmov mladých ľudí v mládežníckej organizácii. Pôjde i o to, aby sa nerobilo všetko, ani aby sa každý hral iba na svojom piesočku, ale aby bolo celkom jasné, kto čo bude robiť, o čo sa bude starať, akú kultúrno-výchovnú, športovú či inú činnosť bude rozvíjať.

V celom našom zväze si musíme uvedomiť, a to sa nástojčivo žiada zdôrazniť, že sme organizáciou mládeže a pre mládež, a tomu musia zodpovedať aj formy a metódy našej ideologickej práce i záujmovej činnosti. Musíme sa usilovať v našom zväze vytvoriť také ovzdušie, aby sa nikto nebál vysloviť svoju mienku. Musíme sa naučiť čo najvšestrannejšie vyhovieť záujmom a potrebám mladých ľudí, vytvárať čo najlepšie podmienky na ich uspokojovanie. To, pravdaže, neznamená, že sa vzdáme vplyvu na mladých ľudí a ich záujmy. Naopak. Práve prostredníctvom záujmovej činnosti správne ideovo vedenej a usmerňovanej môžeme získať väčšinu mladých ľudí pre aktívnu podporu cieľov KSČ a pre účasť na ich uskutočňovaní.

SMENA, 18. apríla 1972, str. 4.

Quo vadis, klubový život?

Výber klubov, súčasný stav, vedenie klubov a vnútorná organizácia, charakteristické poznámky, prevádzkové priestory, prevádzka, vybavenie, činnosť, metodická a odborná pomoc a iné potreby klubov si všímal prieskum bratislavských klubov mládeže, ktorý uskutočnil v minulom roku kolektív pracovníkov Mestského domu kultúry a osvety. Výsledky prieskumu poskytujú komplexný pohľad na stav klubov mládeže, ich ťažkosti a problémy. Hovoria o ich súčasnej situácii, zameraní, vybavení a kádrovom obsadení a môžu preto prispieť k zlepšeniu práce v práci s mládežou prostredníctvom klubov mládeže. I keď sa prieskum zaoberal problematikou klubov v hlavnom meste Slovenska, predsa má širší dosah. Informácie Elény Demjánovej, vedúcej poradenského oddelenia MDKO, to potvrdzujú.

Q) Poznatky prieskumu sú významné najmä preto, že táto problematika okrem ojedinelých príspevkov nie je komplexnejšie spracovaná a sú na ňu rozličné, niekedy i protichodné názory a stanoviská...

— Kluby mládeže masovo vznikali pred desiatimi rokmi — bez vytvorenia vhodných podmienok, čo viedlo k ich ohrozeniu zánikom alebo zrušeniu. V roku 1961 bolo v meste 43 klubov, o dva roky neskôr len 7 klubov, ale dnes už 44 klubov mládeže, vrátane minulý týždeň otvoreného klubu na Heydukovej ulici č. 29 — MDKO.

Osvedčené sa vytvárať kluby pri osvetových zariadeniach, internátoch, domovoch mládeže, odborných učilištiach, detských ihriskách a organizáciách SZM.

Q) A koncepcia a zameranie činnosti klubov mládeže?

— Mladí ľudia chcú, aby sa kluby budovali ako strediská všestranného spoločenského života mládeže s možnosťou rozvíjania rôznorodej záujmovej činnosti. Zameranie klubov len na jednu záujmovú spoločenskú alebo kultúrnu činnosť vyhovuje skôr dospelým s vyhranenými záujmami. Rôznorodosť a pestrosť činnosti v klube umožňuje mladým ľuďom rozhodnúť sa pre niektorú záujmovú činnosť a potom ju prípadne i v dospelom veku v špecializovaných spoločenských a kultúrnych zariadeniach a organizáciách prehlbovať a rozvíjať.

Q) Čo treba prihliadať pri rozvoji klubového života a organizovaní činnosti vo vyhľadávaných klubech?

— Všetko v našom meste, ale aj v iných klubech je potrebné vychádzať z poslania klubov mládeže, ich špecifík a úloh, ktoré má dobre organizovaný klubový život spĺňať. Kluby mládeže majú predovšetkým slúžiť politicko-výchovnej, záujmovo-umeleckej, spoločensko-zábavnej a rekreačno-oddychovej činnosti mladých ľudí, mať prehlbovať ich ideovú výchovu, napomáhať v procese ich tvorivej sebarealizácie, zabezpečovať potreby aktívneho odpočinku, spoločenského života a kultúrnosti zábavy mladého človeka. Klubová činnosť má maximálne uspokojovať záujmy a záľuby mladých ľudí, tvorivo ich rozvíjať a prehlbovať v súlade so záujmami našej socialistickej spoločnosti, v intenciách kultúrnej politiky KSČ a programových cieľov Socialistického zväzu mládeže.

Q) Prieskum sa zaoberal aj otázkou vedenia klubov mládeže...

— Aj tu sme sa stretli s protichodnými názormi a ani mládež nemá o tejto otázke rovnakú mienku. Najväčšie percento opýtaných je za spoločné vedenie klubov mladými a staršími, o niečo menej, najmä vekove starších — od 18 rokov, je za to, aby si kluby viedla mládež sama.

Prvú alternatívu o spoločnom vedení klubov mládeže staršími a mladými pokladáme za najlepšiu, najprijatejšiu. Rozhodujúce pri tom však je, aby sa klubová činnosť usmerňovala s pedagogickým taktom tak, aby mládež nevedela, že ju niekto vedie. Tu, pravda, záleží na osobných kvalitách a odbornej príprave jednotlivých vedúcich v klubech. Iba takto sa môže rozvíjať ideovo-politická práca na žiaducej úrovni.

Q) Aku konkrétne možnosť využiť výsledky prieskumu klubov mládeže v Bratislave?

— Práve teraz sa výsledkami prieskumu zaoberajú mestské straníckе a štátne orgány. To je zaiste zárukou, že sa vytvoria lepšie materiálne, finančné i kádrové podmienky na rôznorodú činnosť klubov mládeže. Bude teda záležať na mladých Bratislavčanoch, ako využijú klubové priestory na svoju sebarealizáciu v rôznych oblastiach vzdelávacej, spoločenskej, záujmovo-tvorivej i recepčnej činnosti.

Je teda reálny predpoklad, že medzi najaktívnejšie bratislavské kluby mládeže — B klub I, Hronca, Junior klub na Mallinovského ulici, Roland klub, Camel klub v Karlovej Vsi, Muzik klub v Rači, MC-klub budú čoskoro patriť Junior klub na Palackého ulici (ktorý sa má stať súčasťou MDKO), pár dní existujúci MDKO — Mládežnícky univerzálny klub osvety a zábavy.

Zhováral sa DUŠAN KAČAĽ

Volajú

A prečo práve v Bratislave, prečo práve ona, ktorá mala dostať do opatery živý kufor? Prečo práve ONA?

Volali ju MATER BRATISLAVA...

Pretol

Od triatridsiateho roku ju ...jedného malého si vzala pred oslobodením rodina na Trnávke. Červené kučery, priam mu horí hlávka, „mater" pristaví gestapák, vaše dieťa, zrúkol na ženu, je to vaše dieťa...?!! Celá ustráchaná odpovie, nie, to mi pani Gitka... do opatery zverila, rodičia mu zomreli, sirôtka, sirôtko to je.

Báhlila sa v ten deň z pochôdzky po svojom veľkom rajóne. Jej však veľký nepripadal. Vedela, deň je dlhý, ale máš na všetko dvadsaťštyri hodín... Aj dnes, aj zajtra, aj napoznajtre.

V nohách nezrátaných kilometre, v hlave kolotoč, taký obrovský kolotoč, aký nemá nijaký cirkus na svete. Kolotoč sa neprestajne krúti, nezastane ani na minútku, nemôže sa zastaviť, musí sa krútiť a krútiť, pretože celý svet sa točí preukrutne rýchlo, tempo, všetci sa náhlia, všetky ľudské kroky, všetky vlaky, všetky cesty, všetky vozy, svet vykročil ľavou, podľa vás, Majakovskij...

Svet vykročil ľavou, vykročil aj na tomto fliačiku zeme pri Dunaji, ona pridáva do kroku a načúva tomu svojmu svetu.

A jej kolotoč sa krúti: počuje džavot stoviek, smiech, plač, ledva stačí sledovať ťažký drobizg, každé jedno, koľko sa ich len na tomto veľkánskom kolotoči vykrútilo, zatočilo, navrátilo do detstva, do života.

Náhli sa, no zrazu ju vytrhnez úvah oslovenie. Stojí pred ňou mladá dievčina, podľa výslovnosti zrejme Viedenčanka, prosí, či by jej chvíľočku nepostrážila kufor, smädná je, odskočí si, hen, len čo malinovku vypije. Prisťúva, dievčina má také smutné oči v peknej tvári, ktovie, čo prežila, dákych päť minút či štvrthodinka, to dohoní, deň má predsa dvadsaťštyri hodín...

Prešlo päťnásť minút, ďalšie minúty, polhodina, dievčinu darmo vyzerá, neprichádza...

Čo si počať s kufrom, kam ho dať, aby si ho majiteľka našla...? Berie ho do ruky a po niekoľkých krokoch, trochu s ním potrasúc, premkne ju tušenie...

Pambože, vari sa mi to sníva?

Preľaknutá, na tvári a celom tele závoj horúceho potu, ľudkovia, som sa, tento kufor... dnu sa čosi hýbe, mrví, dačo živé, Gita, drž sa, mátvy sa určite takto nemôže...!

Do napínavého ticha, aké si dnes na Patrónku nemožno predstaviť, dvakrát šťuklo...

Nepredstaviteľný úžas v očiach dievčaťa.

V očiach, ktoré všetičko videli; skazu, smrť, obsesncov, masové hroby, v tých očiach sa zrodil úžas z nevídaného.

Štvoro ružových, pootvorených pästičiek.

Štvoro ružových, mäkučkých pätičiek otŕdených dolora.

Štvoro veľkánskych bielok, blýskajúcich z tmavej, jemnučkej, čokoládovej pokožky, nálunú dva hlávky pokryté tými najhebkejšími prstencami parížanu...

Dvoja malí černoškovia. Chlapčatká.

Našim hádať dni od narodenia, nebolo ľahké, ale týmto obsenovým odhodlancom najdúchom odhadli s priveľkým rozdielom, môžu mať tak od troch do šesť mesiacov... Mali sa k svetu, putovali do detského domova na Patrónku, odtiaľ, ktože by sa po tolkých najdúchoch v povojnovom vírvare pomätel, kam putovali, do ktorej strany sveta, kto sa ich ujal...? Kým sme sa spamätali z tajomstva, ktoré bolo v kufri, matka bola dávno na druhej strane rieky...

Ktovie?

Vtedy nezvyšoval čas na zvedavé myšlienky, kombinácie možností objasňujúcich záhady ľudských konaní. Darmo si ja budem hlavu lámať, fantazírovať, čo to bolo za mater, ktorá sa pozabudla pred dvadsiatimi siedmimi rokmi s nejakým čokoládovým seržantom, no jedno tuším s istotou ženy, inštinktom ženy.

Prvá je otázka; vlastne, viac prvých otázok.

Čo si počne slobodná dievčina po kratučkom romóne, ošiali zaľúbenosti v roku 1945, keď čierny seržant odíde a...? stihli spoznať šíroko-ďaleko, aj za hradbami Bratislavy. Na druhej strane Dunaja tiež, preto sa z nej stala mater všetkých, nielen bratislavských, a v tých časoch, bola naskutku internacionálnou materou... Všetkým. Všetkým deťom, ktoré sa mali narodiť, narodili sa.

V meste, v rozličných kútoch sveta, v lágroch smrti, na bojiskách, na cestách...

Všetkým deťom prichádzajúcim, odchádzajúcim, zostávajúcim.

Volali ju MATER BRATISLAVA...

Na Kvetnú nedeľu, pred Veľkou nocou. Našli kočík, v ňom dieťa, dievčatko. Pod bránou jedného zastrčeného domu. Tak bolo vtedy, ktože by sa zháňal po materiach najdúchov, vojna dohrmievala, Nemky tak utekali od veľkého strachu, že aj potomka „čistej rasy" odhodili, bez mena, bez dátumu narodenia, tak im horelo pod nohami, že len seba a čo nahrabali, zvakovali, decko im bolo na príťaž...

Nevinné; ale tisícky nevinných ich súkmeňovci roky a roky hubili ako dáky odporný hmyz...!

Najviac sme mali starostí so židovskými deťmi...

Otcovia, matere, peňazí na opateru neľutovali, ale tie ženy to pre nejakú tisícku nerobili, nelakomili sa, hoci samy so svojimi deťmi biedili, na peniaze uchľadelí, narovnako mnohí krájajú tenké krajičky chleba, narovnako natierať margarínom, aj svojim, aj židovským... Za tisícku ani jedna neriskovala záhubu celej rodiny! Chápete, prečo riskovali?

...Tie deti som zvarovala do opatery spoľahlivých, stopercentne spoľahlivých matiek, za tie roky som ich do jednej spoznala, vedela, čí sa možno spoľahnúť...

starám sa, jedno hrdlo navyše, pán oficier, varí to je hriech, prítúliť v chudobnej rodine sirôtku...?

A ju, MATER BRATISLAVU, predvolali na Klobovu ulicu, teraj-šie Podjavorinskej... Na gestapo. Vypočúvali celú noc...

Facky nerátala. No vypovedala, ako v tých časoch vypovedali iba stateční a silní...

.....Aj mesto adoptovalo dieťa... Vo vŕbine našli chlapčeka, že bolo práve mena Valeriána, pokrstili ho na Valeriána a priezvisko mu dali Vŕba, podľa miesta, kde ho „mať" odhodila... Chorôb na deti išlo na hŕbu, chlapča jedna chorôbka, šarlach... Nebožiatko, chlapčo, onemelo, kde sa podelo, do ktorého ústavu, neveľmo...

...Viete, tie ruské batoľatká, to boli deti, aké sveta doveky nevidelo. Tie ich oči, tie rúčky, tuším ani ortuť, bumbeli, ani čo by zavraj mali brať do útlych rúčok samopaly a gavaj, za ročinu, za mánu, pepu, smrť vrahúňa...!

Mamky, vojačky, čo ich do našich jaslí priniesli, ťažko sa lúčili, ale mali pred sebou Berlín; nejedna vdova, nejedna mať, ktovie, kde naposledy vykríkla: Za moju dcéru, syna...! Sedemnásť ich bolo, sovietskych batoliat. Spolu s dvanásťmi či trinásťmi židovskými ich lietadlo unieslo, zdravé, baculaté, okaté. Do Moskvy a odtiaľ...

Dnes sa s nimi stretnúť, čítam nevyslovené želanie, jej, z očí; MATER BRATISLAVA myslí iste už na deti týchto svojich detí z obrovského detského kolotoča pri Dunaji v rokoch 1945—1947—1948...

Koľkože ich bolo na tom kolotoči?

Veľa, strašne veľa. Najdúsi, siroty, pošikovali sme ich do rôznych detských domovov, na Slovensku, na Morave, v Če-

chách... Vlaky sa valili, ľudia prechádzali, nekonečne dlhé procesie k domovom, nekonečné rady detí, dakedy za deň po fronte sedemdesiat detí, dakedy viac... Nachovať, vykúpať, vši vykynožiť, poobliekať, a tak stále dookola, kolotoč plný drobizgu, krútil sa dňom i nocou.

Vlaky prichádzali, vlaky odchádzali. A v každom vlaku naše deti.

Deti z kolotoča MATER BRATISLAVA...

■ ■ ■

Hlavnou detskou sestrou som bola od triatridsiateho, v tých rokoch pomáhalo bratislavským deťom na svet vari štyridsať pôrodných asistentiek. Deti, matky, zdravotnícka osveta. Starosti. Predvojnové, vojnové, povojnové. Stonásobné starosti. Duševné i fyzické rezervy, čo ako každým dňom vyčerpané, nemali dna.

Predsedníčka pohotovostných jasiel Červeného kríža od 20. apríla 1945... Potom, keď v osemaštyridsiatom ťažko ochorela, dokrútil sa i ten detský vojnový kolotoč...

■ ■ ■

Naše jasle boli na niekdajšej Kozej, potom Markovičovej, bývalá poradňa pre matky a deti, na druhom poschodí boli, tri miestnosti, hospodár Červeného kríža Ľudo Oravec všetko vedel zariadiť, čo chýbalo, priniesli dobrí ľudia, pomáhali. Červený kríž, sušené mlieko z UNRA, kravička široko-ďaleko žiadna, nuž, všelijako sme ich chovali, deti, naše, ani jedno nám nezomrelo...

Listov sme dostali od repatriantov, prichádzali po tie mesiace, čo vlaky s deťmi odchádzali, čo riadok, to ďakujeme, nikdy nezabudneme. Žiaľ, nemám ich, nijaké dokumenty, len ten obrovský kolotoč plnučičký detí, ten mám stále na očiach...

Listy, stovky riadkov srdečnej vďaky, čiasi ruka zničila. Ale kolotoč so stovkami detí spáliť nemožno, nič nemožno spáliť, ľudia sa pamätajú na ňu, svoju MATER BRATISLAVA ešte i dnes...

Roky pretiekli ako tá voda v Dunaji, vlasy zbeleli, no láskavé oči, láskavá tvár, zostali, nezmenili sa, sú právo také isté, čo vtedy.

■ ■ ■

Najviac ma poznajú na Trnávke. Keď zavše zájdem na trhovisko, tu sa mi vrhne okolo krku ženička, cigánka... S radostným pozdravením, moja drahá, zlatá, nikdy sa im neodmeníme, čo pre nás urobili, mater Bratislava...

JEDINÁ MATER BRATISLAVA.

Matka stoviek dnešných matiek, dnešných otcov. Tridsiatnikov. Neznámych, nevedno kde žijúcich najdúchov, sirôt, repatriantských detí.

Všetky ich spolu s inými prijímala s láskou, všetky s ťažkým srdcom vyprevádzala na ich novú cestu životom v oslobodenej krajine. S ťažkým srdcom, ako každá mať, ktorá nikdy nevie, či sa dakedy so svojimi deťmi ešte stretne.

MARGITA KUBALOVÁ sa s nimi jednako stretáva.

V očiach bratislavských detí vidí oči všetkých. Vari záleží na rokoch, keď tie očká žiaria všetky do jedného priam tak, ako vtedy očká detí na tom obrovskom kolotoči?

Gitka, vyznamenaná, zaslúžilá zdravotnícka pracovníčka, budo mať tohto mája sedemdesiattri rôčkov. A tie deti, čo vída cestou na trh, pozoruje z obloka neďaleko Zimného štadióna, tie deti jej očami vinšujú každý deň máj. A ona im zasa obyčajný kolotoč, na ktorom sa možno krútiť za korunu a podchvíľou drankať, mama, prosím, ešte korunku...

EVA JANČEKOVÁ

VEČERNÍK, 14. apríla 1972, str. 3.